

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Західноукраїнський національний університет
Кафедра фінансів ім. С.І. Юрія

Бугір Мирослав Миронович

**Митна політика зарубіжних країн: досвід для
України / *Customs Policy of Foreign Countries:
Experience for Ukraine***

спеціальність: 072 - Фінанси, банківська справа та страхування
освітньо-професійна програма – Митна справа

Кваліфікаційна робота

Виконав студент групи ФМСм-21
М.М.Бугір

Науковий керівник:
к.е.н., доцент, Б.С. Шулюк

Кваліфікаційну роботу допущено до захисту:

" _____ " _____ 20__ р.

Завідувач кафедри _____ А.І. Крисоватий

ТЕРНОПІЛЬ – 2023

АНОТАЦІЯ

Мирослав Бугір. Митна політика зарубіжних країн: досвід для України.– Рукопис.

Дослідження на здобуття освітнього ступеня «магістр» за спеціальністю 072 – Фінанси, банківська справа та страхування. – Західноукраїнський національний університет, Тернопіль, 2023.

Визначено сутність діяльності, структуру та функції митних органів України, розкрито форми організаційної діяльності органів управління митною справою зарубіжних країн, досліджено використання прогресивних підходів в діяльності митних органів деяких країн Європейського Союзу, проведено моніторинг процесів адаптації митного законодавства України за програмою Європейської інтеграції, зазначити шляхи вдосконалення та підвищення ефективності діяльності Держмитслужби України.

ANNOTATION

Myroslav Buhir. Customs policy of foreign countries: experience for Ukraine. - Manuscript.

Research on obtaining educational degree «master» on speciality 072 – Finance, banking and insurance. The Western Ukrainian National University, Ternopil, 2023.

The essence of the activity, structure and functions of the customs authorities of Ukraine was determined, the forms of organizational activity of the customs authorities of the countries of the European Union were revealed, the use of progressive approaches in the activities of the customs authorities of some countries of the European Union was investigated, the processes of adaptation of the customs legislation of Ukraine according to the program of European integration were monitored, and the ways were indicated improving and increasing the effectiveness of the State Customs Service of Ukraine.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ	6
1.1. Особливості реалізації державної митної політики в Україні.....	6
1.2. Механізм формування та реалізації митної політики: інституціональний аспект.....	16
Висновки до розділу 1.....	20
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ МИТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ ТА В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ	22
2.1. Організаційно-правові моделі побудови митних адміністрацій країн - членів Європейського Союзу.....	22
2.2. Використання прогресивних підходів в діяльності митних органів деяких країн Далекого Сходу.....	28
2.3. Порівняння митних систем України, США та Канади.....	37
Висновки до розділу 2.....	49
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ ДО СВІТОВОГО ПРОСТОРУ	52
3.1. Європейські вектори удосконалення митної політики в Україні.....	52
3.2. Досвід зарубіжних країн щодо організації протидії порушенням митних правил та шляхи його впровадження в Україні.....	59
Висновки до розділу 3.....	66
ВИСНОВКИ	68
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	70

ВСТУП

Актуальність теми. Стратегічний курс України до Європейського Союзу та світової спільноти матеріалізує вдосконалення механізмів, які можуть забезпечити успішну реалізацію державної митної політики, спрямованої на створення сприятливих умов для розвитку зовнішньоекономічної діяльності та підвищення її ефективності, а також спрощення митної політики, порядку та митного оформлення в органах державного управління щодо митного контролю товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон країни.

Оскільки основними засадами є діяльність держави у сфері захисту митних інтересів та забезпечення митної безпеки в Україні, регулювання зовнішньої торгівлі, захисту внутрішнього ринку, розвитку економіки України та її інтеграція у світове господарство відповідає змісту державної політики у сфері державної митної справи, дослідження особливостей формування та розвитку державної митної політики мають велике значення як для науковців, так і для фахівців.

Ефективне державне управління зовнішньоекономічною діяльністю, спрямоване на забезпечення належних зовнішньоекономічних умов для розширення відтворювального процесу в Україні, можливе лише за умови виваженої та далекоглядної митної політики.

Теоретичні та практичні проблеми реалізації митної політики у сфері зовнішньоекономічної діяльності розглянуто українськими вченими: І. Бережнюка, О. Борисенко, К. Бліщук, А. Войцещука, Є. Гармаша, Ю. Дьоміна, І. Гуцул, О. Гребельника, М. Каленського, А. Крисоватого, О. Кіреєва, Б. Кормича, А. Кредісова, Т. Крушельницької, Р. Лемехи, П. Пашка, В. Прокопенка, Ю. Петруня, Д. Приймаченка, В. Хомулянського, В. Ченцова та ін.

Мета дослідження. Метою кваліфікаційного дослідження є обґрунтування теоретичних засад та практичних рекомендацій з удосконалення механізмів управління митною справою в Україні та зарубіжних країнах.

Для досягнення мети дослідження було вирішено такі *завдання*:

- визначити особливості реалізації державної митної політики в Україні;
- дослідити механізм формування та реалізації митної політики;
- розкрити організаційну діяльність органів управління митною справою у країнах Європейського Союзу;
- провести порівняння американської, канадської та української митної системи;
- здійснити оцінку ефективності діяльності органів управління митною справою східних країн;
- дослідити європейські вектори удосконалення митної політики в Україні;
- провести моніторинг митної політики зарубіжних країн організації протидії порушенням митних правил та шляхи його впровадження в Україні;
- зазначити шляхи вдосконалення та підвищення ефективності діяльності Державної митної служби України.

Предметом дослідження є система організаційної діяльності митних органів України та зарубіжних країн.

Об'єктом дослідження є діяльність роботи митних органів України та зарубіжних країн.

Методи дослідження. Основою кваліфікаційного дослідження є сукупність загальнонаукових і спеціально-наукових прийомів наукового дослідження. Зокрема, у першому розділі пропонується використання деяких структурних і системних методів, які сприятимуть створенню концептуального дослідницького блоку. У другому розділі використовуються

такі методи дослідження, як: аналіз і синтез, індукція та дедукції, а в третьому розділі використовуються спеціальні методи та підходи.

Інформаційна основа дослідження складається як з вітчизняних, так і зарубіжних нормативних документів, кодексів і законів України та зарубіжних держав, наказів Держмитслужби України, а також статистичних даних Держстату України, Держмитслужби України, Міністерства Фінанси України, Державна казначейська служба та офіційні сайти митних органів іноземних держав.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в дослідженні ефективності діяльності митних установ України в умовах постійного розвитку світової економіки та в процесі євроінтеграції, а також в аналізі використання позитивних досвідів іноземних держав органами митного управління України в процесі реформування.

Практичне значення отриманих результатів складається з формування пропозицій та рекомендацій, які можуть бути використані з метою розвитку системи оцінки наслідків митної політики України, а також удосконалення порядку здійснення митного контролю та митного аудиту для забезпечення митних наслідків та усунення існуючих перешкод. Проведенню ефективної діяльності, раціональному використанню трудових і фінансових ресурсів та боротьбі з митними правопорушеннями.

Результати дослідження були апробовані на наступних конференціях:

- XX Всеукраїнська науково-практична студентська конференція кафедри фінансів ім. С. І. Юрія «Актуальні питання фінансової теорії та практики» Тернопіль: ЗУНУ, 2023 р.

- Збірник наукових праць кафедри фінансів ім. С.І.Юрія «Фінансове забезпечення сталого розвитку» Тернопіль: ЗУНУ, 2023 р.

Структура роботи. Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків та списку використаної літератури.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

1.1. Особливості реалізації державної митної політики в Україні

На сучасному етапі розвитку Української держави спостерігається складна економічна ситуація, яка спричинена наслідками пандемії та військовим вторгненням росії на територію України. Безперечно, це впливає на всі сфери життя українського суспільства, особливо на реалізацію митної політики. Усе це дає підстави говорити про об'єктивну необхідність приділяти більше уваги розвитку та вдосконаленню митної політики, що реалізується на території України. При цьому ключова роль відводиться державі, яка покликана регулювати ці процеси.

Ефективна митна політика має гнучко реагувати на зовнішні загрози та оперативно протидіяти їх можливим негативним наслідкам у напрямку посилення захисту економічних інтересів держави та максимального врахування міжнародних норм і вимог у національній митній системі. Саме митна політика спрямована на регулювання питань зовнішньої торгівлі та захисту національного товаровиробника, на забезпечення реалізації національних інтересів у напрямі стимулювання розвитку та структурної перебудови національної економіки.

Проблеми митної політики визначають стратегію розвитку митної діяльності як сьогодні, так і в майбутньому. Це пов'язано з цілим комплексом факторів об'єктивного і суб'єктивного характеру. Отже, формування та реалізація державної митної політики об'єктивно зумовлена закономірностями та тенденціями розвитку міжнародних зв'язків, з одного боку, умовами, закономірностями та тенденціями соціально-економічного розвитку світового співтовариства – з іншого боку.

Митна політика, як частина державної політики, має яскраво виражений фіскальний характер, що обмежує розвиток міжнародних торговельних відносин і підвищує конкурентоспроможність вітчизняних товаровиробників. Основним завданням митних органів, які реалізують митну політику, є збільшення надходжень до державного бюджету.

Таблиця 1.1

Визначення митної політики в митних кодексах деяких країн світу

Країна	Визначення митної політики
УКРАЇНА	Державна митна політика — система принципів і напрямів діяльності держави у сфері захисту митних інтересів і забезпечення митної безпеки в Україні, регулювання зовнішньої торгівлі, захисту внутрішнього ринку, розвитку економіки України та її інтеграції у світову економіку.
США	Митна політика – це оптимальна конфігурація цілей, принципів, функцій, напрямків митного адміністрування
Австралія	Система заходів, що застосовуються державою для визначення певної конфігурації митного оподаткування товарів, що ввозяться в країну, і проходження ними митних формальностей
Китай	Частина зовнішньоекономічної діяльності держави, яка регулює обсяг, структуру та умови експорту та імпорту товарів
Індія	Комплекс заходів і розпоряджень у сфері зовнішньоекономічної діяльності, що здійснюється через митну систему
ЄС	Частина внутрішньої та зовнішньої політики держави, яка здійснюється в рамках створених законом відповідних установ

Таке визначення пріоритетів зумовлене проблемою серйозного дефіциту бюджетних коштів, ускладненою проблемами ухилення від сплати податків, значного зовнішнього боргу та забезпечення державою соціальних гарантій населенню держави. Поки що переважає фіскальна спрямованість митної політики. Як свідчать результати роботи митних органів України за останні роки, вони спрямували до державного бюджету надходжень від податків і зборів (обов'язкових платежів) у розмірі третини доходів державного бюджету.

Ще однією проблемою у сфері митної політики є низка недоліків, які безпосередньо стосуються діяльності митної служби України,

основними з яких можна вважати: недостатній розвиток матеріально-технічної бази, недосконалість інформаційно-аналітичного системного забезпечення, діяльності операційно-сервісних операцій, неефективності процесів управління, неналежної уніфікації митних процедур, недостатнього рівня співпраці з комерційними структурами тощо.

Світовий досвід проектування та реалізації митної політики свідчить про складність цього процесу та необхідність використання широкого спектру стратегій і прийомів, що базуються на науково обґрунтованих позиціях. Конкретне значення, місце та характер поєднання цих стратегій для формування та реалізації митної політики мають визначатися станом національного митного органу, політичними та соціально-економічними можливостями держави та політичною волею її керівництва.

Визначення стратегічного курсу розвитку держави передбачає наявність стратегій розвитку всіх сфер впливу державного управління на соціально-економічні процеси країни. «З огляду на стратегічний курс України на інтеграцію з Європейським Союзом (далі ЄС), забезпечення входження України в європейський політичний, економічний і правовий простір, удосконалення механізму співробітництва України з міжнародною спільнотою та забезпечення виконання Угоди про партнерство та співробітництво, підписаної між Україною і ЄС, а також із метою забезпечення доступу товарів, що експортуються з України до зовнішніх ринків, забезпечення стабільного та передбачуваного розвитку економіки України, залучення іноземних інвестицій, запровадження режиму найбільшого сприяння у сфері зовнішньої торгівлі з країнами - членами СОТ» [40].

Досліджуючи сутність державної митної політики, важливо розглядати її не як теоретичну категорію, відокремлену від практичної реалізації, а як одну з ланок системи державного управління зовнішньою торгівлею, яка визначає напрями, механізми та методи здійснення митної справи уповноваженими органами. (рисунок 1.1).

Рис. 1.1. Роль державної митної політики в системі державного управління ЗЕД

Розглядаючи державну митну політику як один із найважливіших факторів економічного розвитку України, вона діє лише за умови ефективного державного управління відповідними процесами, спрямованого на забезпечення належних організаційно-правових умов розширеного відтворювального процесу в країні, забезпечення гідного місця України в системі міжнародного поділу праці, змінюючи структуру зовнішньої торгівлі, створюють умови для ефективного захисту інтересів вітчизняного товаровиробника, зміцнення економічної безпеки країни.

Тому, можна визнати, що метою державної політики в Україні є створення умов для досягнення країною провідних позицій у світовій економіці на основі підвищення глобальної конкурентоспроможності її національної економіки.

Реалізація поставленої мети потребує вирішення конкретних завдань, які передбачають:

- реалізація наявних конкурентних переваг країни в аграрному секторі, у переробці та виробництві сировини, на транспорті тощо;

- забезпечення глобальної конкурентоспроможності галузей обробної промисловості з використанням інструментів митно-тарифної політики, регулювання національних ринків, залучення іноземного капіталу та формування центрів компетенції в галузях, інтегрованих у глобальні виробничі ланцюги виробництва доданої вартості;

- посилити роль України у вирішенні глобальних проблем і формуванні світового економічного порядку.

Учасниками відносин у сфері державної митної політики є:

- суб'єкти господарювання – це власники товарів, які переміщуються через митний кордон України;

- суб'єкти державного управління, що формують правила зовнішньоекономічної діяльності та суб'єкти митної справи (суб'єкти, що формують державну митну політику);

- митні органи (суб'єкти реалізації державної митної політики).

У цій системі відносин нас більше цікавить друга і, перш за все, третя група учасників відносин у рамках державної митної політики. До другої групи відносяться: Президент України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України. Третя група (суб'єкти реалізації державної митної політики) – Державна митна служба України.

Діяльність, яка має форму державного впливу, необхідно сформулювати державне ставлення до цієї діяльності. Вона проявляється через постійний і послідовний вплив держави, спрямований на регулювання відносин, що виникають у процесі переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон. Цей вплив має свою специфіку: по-перше, він здійснюється через формування єдиних правил переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон; по-друге, державний вплив передбачає митний контроль як механізм, що гарантує безумовне дотримання встановлених державою правил.

Основними функціями митної політики є: фіскальна, що передбачає наповнення бюджету країни грошовими ресурсами; контролю та безпеки, спрямованих на забезпечення правового режиму перетину товарів, цінностей і громадян через державний кордон, дотримання карантину та боротьбу з контрабандою і розкраданням товарів і цінностей.

В останні десятиліття важливу політико-комерційну роль у міждержавних інтеграційних зв'язках і відносинах починає відігравати митна політика. Ці сформовані функції у своїй взаємодії та розвитку відчувають комплексний вплив законних і протиправних інтересів різного «рівня» в широкому діапазоні: від глобальних і об'єктивних до суб'єктивних і корисливих. У результаті формується досить складна і мобільна форма митної політики, прояви якої особливо рухливі в умовах структурних перетворень суспільного життя.

Слід зазначити, що комплексність проблем створює перешкоди для пошуку та вибору ефективних норм реалізації митної політики, що підвищує вимоги до обґрунтування шляхів забезпечення державних, громадських та особистих інтересів громадян та захисту від зовнішніх агресійних порушень охорони здоров'я та майнових інтересів населення суб'єктами реалізації митної політики, національних традицій і середовища проживання.

Митна політика включає:

- принципи переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України;
- виконання митних формальностей;
- митні режими, як сукупність вимог та умов, що визначають правовий статус товарів, що підлягають митному оформленню, і накладають необхідні обов'язки, які необхідно виконати під час митного оформлення;
- тарифне та нетарифне регулювання;
- спеціальні захисні, антидемпінгові та компенсаційні заходи щодо

імпорту товарів;

- розрахунки митних платежів;
- надання митних пільг;
- митний контроль;
- правове регулювання відносин між учасниками митних правовідносин щодо захисту прав і законних інтересів учасників зовнішньоекономічної діяльності.

Слід зазначити, що «державна митна політика – це напрям державної політики, який має фінансовий характер і спрямований на регулювання суспільних відносин, що виникають у процесі переміщення товарів через митний кордон та має відповідну ресурсну базу. Вона здійснюється шляхом формування єдиних правил, дотримання яких є обов'язковим при здійсненні операцій з фактичного переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон» [46].

Митне оформлення є основною умовою законного перетинання митного кордону і включає дотримання таких вимог:

- дотримання заборон та обмежень, встановлених законодавством для забезпечення національних інтересів України;
- виконання тарифних і податкових зобов'язань, необхідних для виконання митних формальностей;
- здійснюють митний контроль, як механізм, що гарантує безумовне дотримання встановлених державою правил.

«Мито – класичний інструмент фінансової політики держави, яка представляє собою сферу діяльності законодавчої та виконавчої влади, що включає заходи, методи і форми організації та використання фінансів для забезпечення економічного і соціального розвитку країни. Структура фінансової політики є неоднорідною, вона охоплює як самостійні складові елементи (податкову, бюджетну, інвестиційну політику тощо), так і певні інтегровані в окремі галузі народного господарства напрямки» [16].

В умовах ринку та бурхливого розвитку міжнародної торгівлі митні

збори виступають важливим регулятором зовнішньоекономічної діяльності. Застосування митних зборів як інструменту регулювання зовнішньої торгівлі тісно пов'язане із зовнішньоторговельною політикою, яка водночас є інтегрованим напрямком зовнішньої фінансово-економічної політики (рис.1.2).

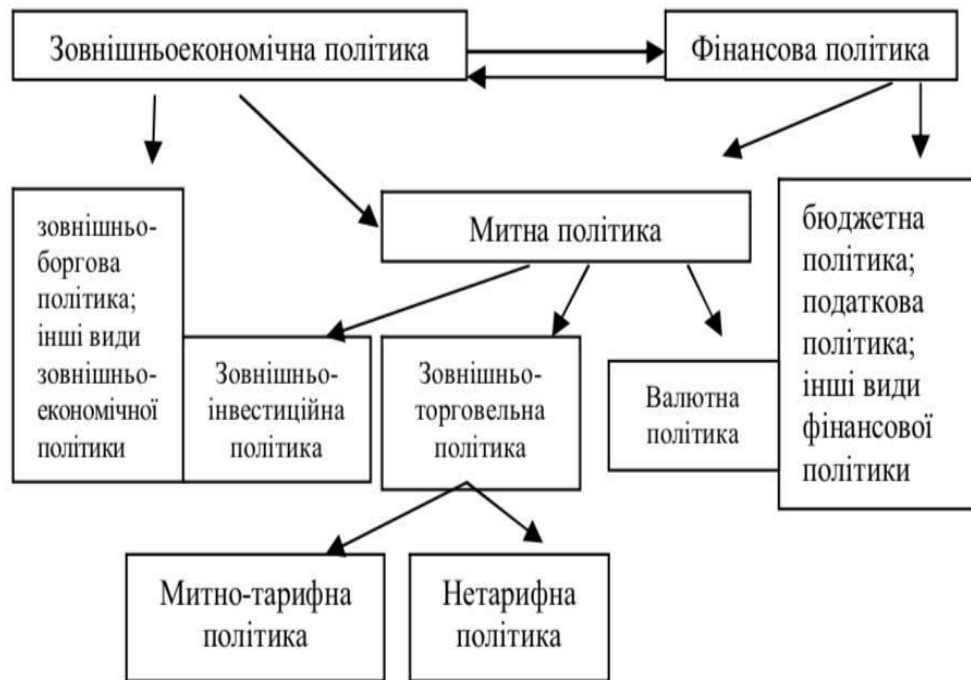

Рис. 1.2. Структура зовнішньоторговельної політики та її місце у складі зовнішньоекономічної і фінансової політики

«Основні поняття, що відображають зміст і структуру митної політики, включають:

- митні операції - окремі дії щодо товарів і транспортних засобів, що вчиняються особами при митному оформленні;
- митні процедури - сукупність положень, що передбачають порядок здійснення митних операцій і визначають статус товарів для цілей митного регулювання;
- митний тариф і нетарифні заходи регулювання зовнішньої торгівлі - інститут торгової політики і механізм державного регулювання внутрішнього ринку і його взаємозв'язку зі світовим ринком;

- митна статистика - комплексна інформація про тенденції розвитку зовнішньої торгівлі, кон'юнктуру на світовому ринку, стан митної справи та управління митними процесами» [24].

Цілі митної політики можна згрупувати в такі блоки: по-перше, економічні цілі: поповнення дохідної частини державного бюджету України за рахунок справляння митних платежів; по-друге, регулятивні: організація (регулювання) торгівлі через митний кордон; по-третє, застосування права: захист встановлених законних інтересів і прав, що виникають у зв'язку з переміщенням товарів і транспортних засобів через митний кордон.

Сукупність таких цілей визначає сутність митної політики. Митна політика є одним із найважливіших напрямків у системі державної політики України. Важливість митної політики як складової державної політики країни проявляється, перш за все, через захист економічних інтересів держави.

Розвиток ринкової економіки, зростання зовнішньоторговельних операцій, збільшення пасажиропотоку через митні кордони та впровадження сучасних інформаційних технологій ускладнили управління та організацію у сфері митної політики. Сьогодні учасники зовнішньоекономічної діяльності повинні володіти великими знаннями митних операцій і програм, уміти правильно використовувати нормативно-правові основи регулювання ЗЕД, знати організаційну структуру управління суб'єктами реалізації митної політики.

Отже, митну політику можна поділити за напрямками діяльності державних органів, що регулюють зовнішньоекономічні відносини:

- збір статистичної та оперативної інформації про зовнішньоекономічні операції;
- аналіз структури зовнішньої торгівлі, порівняння її елементів з міжнародними стандартами митної політики;
- формування українського переліку товарів з урахуванням світового

досвіду та потреб вітчизняних виробників і споживачів;

- визначення національних пріоритетів з урахуванням інтеграції економіки України у світову економічну систему;

- розроблення методів економічного та адміністративного впливу з метою збереження економічного суверенітету, захисту вітчизняного виробника та просування українського ринку на зовнішні ринки;

- створення правил поведінки для переміщення товарів і транспортних засобів, що гарантують національні інтереси;

- здійснення необхідних дій для виконання учасниками зовнішньоекономічної операції своїх зобов'язань щодо дотримання митних формальностей (митне оформлення);

- створення системи забезпечення справляння митних платежів, які відповідно до чинного законодавства сплачуються учасниками митних правовідносин при здійсненні зовнішньоекономічних операцій, та надходження таких платежів до державного бюджету;

- формування ефективної інфраструктури з метою створення умов для виконання митних формальностей під час митного контролю;

- здійснення контролю за операціями з метою безумовного дотримання учасниками зовнішньоекономічної діяльності встановлених правил, а також своєчасного та адекватного реагування на найменші відхилення від встановлених законодавством норм.

Елементами державної діяльності, пов'язаними зі збором інформації (статистики), аналізом інформації, вивченням світової практики та її адаптацією з урахуванням національних особливостей, управлінням та уніфікацією товарної номенклатури та іншими формами отримання та перетворення митної інформації є: частини. підготовки керівництва до прийняття рішень. Ця діяльність також необхідна для формування правил та аналізу поведінки учасників зовнішньоекономічної діяльності під час переміщення товарів через митний кордон, тому ведення статистики та номенклатури товарів є частиною структури митної політики.

Тому, державну митну політику можна розглядати з принципової точки зору принаймні з двох позицій: у вузькому розумінні – з точки зору об'єкта її реалізації, у широкому – з точки зору політики національних економічних інтересів. Ці підходи не суперечать один одному, але за своєю природою вони не рівнозначні.

1.2. Механізм формування та реалізації митної політики: інституціональний аспект

Інституційним підходом до аналізу соціальних процесів та явищ вважається одним із традиційних методологічних підходів наукового пізнання. Її прихильники основну увагу приділяють вивченню їх досить важливих аспектів – інститутів. Для вирішення поставлених завдань досягнення мети дослідження пропонується розглядати механізм формування та реалізації митної політики саме через використання інституційного підходу.

Процесом формування та реалізації митної політики має бути забезпечений ефективний механізм, здатний втілити її в реальне життя. Державне регулювання діяльності митних органів повинно складатися не із ізольованих і періодично діючих державних установ, громадських організацій, а з комплексу державних установ, об'єднаних єдиною метою, методологією та організаційною структурою, об'єднаних громадян та інших установ, координованих єдиним центром, що змусить її працювати на постійній основі з метою формування та конкретної реалізації митної політики.

Держава повинна мати систему установ та організацій з перевіреними та ефективними технологіями та механізмами регулювання митно-правової діяльності. Враховуючи шлях вступу України до СОТ, такий інституційний механізм має базуватися на чіткій імплементації процедурних норм СОТ, які стосуються не лише законів, а й нормативних актів та дій посадових осіб.

Основною організаційно-правовою формою державного впливу на митну діяльність є створення правової бази її регулювання (контролю та корекції) та організація і функціонування системи державних органів, які беруть участь у її здійсненні, у суворій відповідності до вимог закону. У своїй сукупності ці інститути забезпечують законність суспільних відносин у митній сфері, а також захист національних інтересів, прав і учасників митно-правової діяльності та їх відповідальність за недотримання або неналежне виконання законодавства.

Діючий на сьогодні в країні інституційний механізм формування та реалізації державної митної політики в цілому визначається основними положеннями, сформульованими в Конституції України, МК України, законів і статутів, але він не позбавлений деяких недоліків, які викликають певні труднощі, щодо визначення тематичного складу усіх учасників, поділ їх повноважень та відповідальності за прийняті рішення. У цій ситуації суттєво знижується ефективність їх діяльності, спрямованої на реалізацію покладених на них завдань і функцій.

Визнання митної політики складним і комплексним соціальним явищем нашою думкою є на думку про недоцільність обмеження кола суб'єктів формування митної політики лише державними органами. Це коло значно ширше, оскільки окрім органів державної влади до нього входять різноманітні громадські та політичні інституції, групи фінансово-економічного тиску та інші суб'єкти, що представляють інтереси окремих верств суспільства, діяльність яких є важливою для процесу прийняття рішень, пов'язаних з формуванням митної політики. З цієї причини виникають певні труднощі щодо чіткого визначення тематичного складу механізму формування політики.

Отже, формування досліджуваного інституційного механізму здійснюється в умовах значного впливу політичних, економічних та організаційних чинників і залежить від характеру економічних і політичних відносин у державі. Досліджуючи цей інституційний

механізм, ми пропонуємо розрізняти суб'єкти митної політики – ті інституції, які беруть безпосередню участь у формуванні чи реалізації митної політики, та об'єкти митної політики – ті, на яких митна політика поширюється або на яку здійснюється вплив (рис. 1.3).

До першої групи пропонується віднести державні органи (Верховна Рада України, Президент України, Кабінет Міністрів України, Міністерство фінансів України, Міністерство економіки України, Державна митна служба України та ін.), постійні та тимчасові робочі органи та дорадчі та дорадчі органи при центральних органах виконавчої влади (Митна рада при Кабінеті Міністрів України, Рада зовнішньої торгівлі при Кабінеті Міністрів України, Громадська колегія при Держмитслужбі України), торгові асоціації, бізнес-асоціації, різні групи інтересів і політичні групи, пов'язані зі сферою зовнішньоекономічної діяльності (ТПП України, Асоціація митних брокерів України, Асоціація митних автомобільних перевізників України та ін.), а також інше - суб'єкти господарювання, різні соціальні групи та окремі громадяни.

Інституційний механізм формування та реалізації митної політики в основному втілюється в організації системи інститутів, об'єднаних спорідненою метою: участь у формуванні або реалізації митної політики.

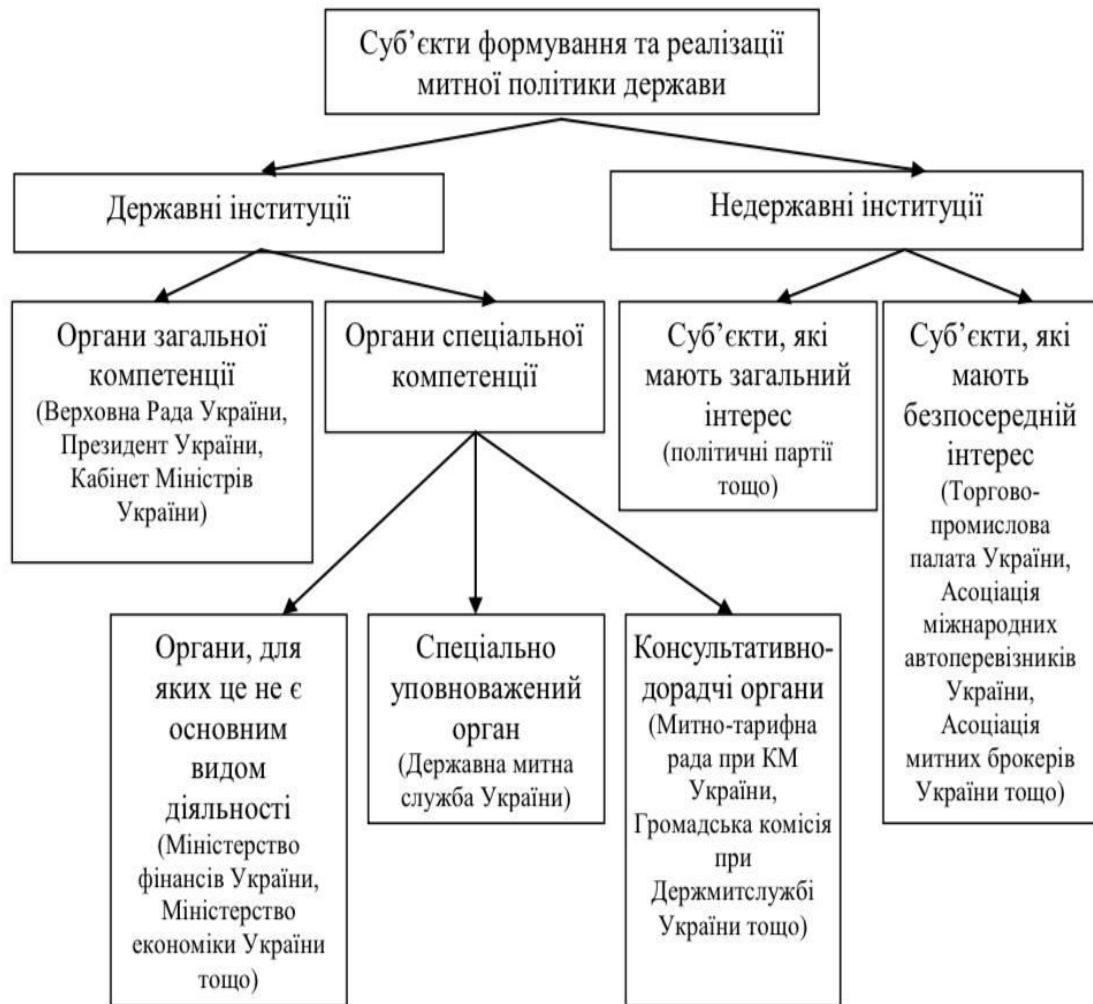

Рис. 1.3. Структура інституціонального механізму формування та реалізації митної політики

Отже, інституційним механізмом формування та реалізації митної політики є система взаємопов'язаних суб'єктів (інститутів), які, взаємодіють між собою та забезпечують цілісність і безперервність процесу регулювання суспільних відносин у митній сфері, а також створюють необхідні умови для задоволення потреб об'єктів митної політики.

Характеризуючи суб'єкти митної політики, можна говорити про те, що їх місце в інституційному механізмі визначається функціями, які вони виконують: функцією формування або функцією реалізації державної політики в митній сфері.

Враховуючи це, необхідно наголосити на тому, що у формуванні митної політики безпосередньо беруть участь лише державні органи, до

того ж не всі, а лише деякі з них, наприклад, Верховна Рада, Президент України, Уряд та деякі міністерства, які прямо визначені як їх завдання. Інші суб'єкти митної політики беруть участь у формуванні митної політики лише опосередковано, у межах своїх повноважень у цій сфері.

Реалізаційна функція митної політики включає діяльність, пов'язану з її реалізацією, досягненням запланованого результату (або досягнення), аналізом і формулюванням пропозицій щодо його коригування. Виконання цієї функції спрямоване на досягнення тактичних і оперативних завдань, забезпечення вирішення конкретних завдань, що знаходить своє зовнішнє вираження в комплексі організаційно-правових форм і методів їх діяльності. Деякі суб'єкти митної політики виконують обидві ці функції одночасно, наприклад, Кабінет Міністрів України чи Міністерство фінансів України.

Саме комплексний характер цих функцій зумовлює багатовекторність і розмаїтість діяльності окремих суб'єктів митної політики, різноманітність сфер і способів їх участі у формуванні та реалізації митної політики. Проте, враховуючи їх належність до різних гілок влади, різницю в організаційно-правовому рівні, обсягу повноважень органів державної влади, можна дійти висновку щодо необхідності використання системного підходу до аналізу їх діяльності.

Висновки до розділу 1

На основі проведеного аналізу встановлено, що в останні десятиліття, відзначені динамічними структурними перетвореннями суспільного життя, посилилася торгово-політична роль державної митної політики у зв'язку з розвитком міждержавних інтеграційних зв'язків і відносин з метою створення, у довгостроковій перспективі створить умови для досягнення Україною лідерських позицій у світовій економіці, забезпечення її глобальної конкурентоспроможності та дозволить істотно

змінити ставлення до оцінки діяльності митної системи України та до країни в цілому.

Отже, сфера митної політики в Україні за останні десятиліття отримала достатнє нормативно-правове забезпечення. Водночас, враховуючи прагнення України до інтеграції в європейський простір, співпрацю зі Світовою організацією торгівлі та іншими міжнародними організаціями, необхідно посилити увагу до нормативного регулювання митних правовідносин.

Необхідно привести українську митно-правову базу у відповідність до міжнародних норм і стандартів, що сприятиме співпраці між Україною та ЄС. Проте, необхідно пам'ятати про пріоритет міжнародних договорів над внутрішнім законодавством України, відповідно до правил і норм світової юридичної практики, адже імплементація міжнародного законодавства та міжнародних договорів у сфері митної політики дасть змогу забезпечити потреби захисту економічних інтересів Української держави.

У контексті уніфікації нормативно-правової бази в митній сфері необхідно налагодити правові механізми взаємодії елементів митної системи на засадах стабільності, злагодженості, єдності та організаційного функціонування з максимальним результатом. Також необхідно прописати в законодавстві правові норми, спрямовані на забезпечення дотримання інтересів споживачів у процесі зовнішньоекономічної діяльності. Перспективою подальших досліджень у цьому напрямі є підтвердження стратегічних орієнтирів розвитку митної політики в післявоєнних умовах.

РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ МИТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ ТА В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

2.1. Організаційно-правові моделі побудови митних адміністрацій країн - членів ЄС

Динамічні зміни, які відбуваються сьогодні в українському суспільстві, зокрема військові дії на території України, зумовлюють необхідність глибокого та єдиного розуміння особливостей реалізації митної політики в контексті сучасних суспільних викликів, що визначає необхідність подальших наукових досліджень у цьому напрямку. Предметом даного дослідження є дослідження особливостей митної політики в контексті імплементації світового досвіду реалізації митної політики, необхідності уніфікації митної законодавчої бази та реалізації Україною євро інтеграційних прагнень.

«І. Г. Бережнюк ще двадцять років тому спрогнозував, що бажання України вступити до єдиного економічного простору ЄС неминуче призведе до реорганізації митних органів. У зв'язку з цим, виникає необхідність імплементації досвіду митних органів держав - членів ЄС в систему органів державної влади України»[7, с. 38].

Основні види діяльності, що здійснюються всіма митними адміністраціями ЄС, включають:

1) управління митним оформленням товарів, включаючи: моніторинг в'їзду та вивезення товарів для обробки; оформлення митних декларацій та управління митними процедурами; використання торгових обмежень; виставлення рахунків та стягнення митних зборів та інших платежів та управління гарантіями;

2) контроль, що включає: планування ризиків і керівництво органами управління; перевірка документів та фізичні перевірки; проводити службові розслідування; аудит операторів, що займаються торгівлею, щодо різних видів ліцензій.

У зв'язку з цим слід зазначити, що, уніфікуючи діяльність митних

адміністрацій держав-членів ЄС та впроваджуючи єдині підходи до забезпечення митного контролю та впровадження подібних процедур, Митні кодекси ЄС жодним чином не визначили організаційні принципи митних органів, функціонування митних адміністрацій.

Таким чином, основні завдання, які Митний кодекс ЄС 2013 року покладає на митні органи, включають контроль міжнародної торгівлі - сприяння чесній та відкритій торгівлі та впровадження зовнішніх аспектів внутрішнього ринку, спільної комерційної політики та інших обов'язкових процедур Союз мав на меті підтримку торгівлі та забезпечення безпеки всього ланцюга поставок.

Митні органи зобов'язані вживати заходів, спрямованих на:

- захист фінансових інтересів Союзу та країн-учасниць;
- захищати Союз від недобросовісної та незаконної торгівлі та водночас підтримувати закону підприємницьку діяльність;
- забезпечувати захист і безпеку Союзу та його мешканців, захищати навколишнє середовище в тісній співпраці, де це необхідно, з іншими відомствами та забезпечувати правильний баланс між митним контролем і розвитком законної торгівлі.

«Враховуючи різноманіття організаційних форм та внутрішньої структури національних органів, що здійснюють безпосередню реалізацію митної справи, під поняттям «митні органи» у Митному кодексі ЄС 2013 року розуміються митні адміністрації країн-учасниць, відповідальні за застосування митного законодавства, а також інші відомства, уповноважені відповідно до національного законодавства застосовувати митне законодавство в певній його частині»[52].

Досліджуючи процеси адаптації митної системи України до європейських вимог, С. І. Доротич вивчав зміни, що відбулися за останні двісті років в країнах Центральної та Східної Європи. Зокрема, науковець зазначає, що країни, які приєдналися до Європейського Союзу у 2004-2008 роках, а саме Угорщина, Латвія, Литва, Польща, Словаччина,

Словенія, Чехія та Естонія – пройшли значний шлях і продемонстрували вражаючі успіхи у створенні ринкової економіки. Період підготовки до вступу супроводжувався в країнах-кандидатах складними та часто трансформаційними реформами, які пов'язані з процесами адаптації до макроекономічних вимог, законодавчих норм та стандартів Європейського Союзу.

«До прикладу, центральні митні установи в Чехословаччині були підпорядковані Міністерству зовнішньої торгівлі, в Угорщині, Болгарії і Румунії - Міністерству фінансів, у Польщі і Югославії митна служба при здійсненні своєї діяльності була самостійна. Існуючи сьогодні митні системи країн Європи визнаються логічним наслідком зміни зовнішньоекономічної та митної політики, які відбулись на рубежі 1990-х років, а їх новими пріоритетами – створення відкритої економіки, швидке входження до світового господарства, інтеграція з ЄС»[17, с. 89-90].

Як відомо, адміністрації держав-членів ЄС розробляють національні правила в рамках рішень, прийнятих центральними органами ЄС. Це стосується всіх текстів указів, постанов, циркулярів чи висновків, які розкривають (конкретизують) основні норми, прийняті раніше центральними органами ЄС. До виключної компетенції національних органів належать питання організації, компетенції та здійснення функцій національних митних органів, питання обслуговування в них, розгляд спорів у митних справах.

«Повноваження митних органів визначаються національним законодавством, а також актами уряду й міністрів. Митні служби можуть виконувати особливі функції, обумовлені національними традиціями. Так, митна адміністрація Великої Британії здійснює операції, не пов'язані безпосередньо з митною справою, а саме справляння податків і зборів на розвиток кінематографа; затримання морських суден за рішенням Верховного суду та інших уповноважених органів; стягнення збору за проведення судна фарватером; стягування портових зборів та інших

платежів на користь місцевих органів влади; за розпорядженням Морської торгової палати стягування збору за освітлення, реєстрацію, причальних і пасажирських зборів; участь в імміграційному контролі (у співпраці з МВС); перевірка доходів Комітету зі стандартизації; перевірка дотримання правил сертифікації, використання торгових марок і знаків»[1].

«Митні органи Бельгії покликані виконувати не лише фіскальну функцію, вони також беруть участь у здійсненні митної політики, економічної політики економічного союзу Бенілюкс і ЄС. На території країни митні органи Бельгії у частині сплати ПДВ виконують функції податкових служб щодо контролю за переміщенням товарів і транспортних засобів» [3].

«Крім зазначених, В. В. Ченцов називає додаткові функції митниці, притаманні, наприклад, Франції, не пов'язані з переміщенням товарів і транспортних засобів через митний кордон: участь у регулюванні морських суден, вимірювання водотоннажності, зберігання морських іпотек, участь в операціях з рятування на морі»[2].

Переконавшись, що статус митниці в системі державного управління кожної країни має свої особливості, багато в чому зумовлені історичним досвідом зовнішньоекономічних зв'язків держав, традиціями управління економікою та зовнішньоекономічною діяльністю, структурою системи органів виконавчої влади, а основні відмінності в механізмах державного управління визначаються пріоритетами митної політики, визначають статус і функції митного органу, дослідник подає власну систему класифікації адміністративної підпорядкованості митних органів:

- 1) міністерства та відомства в складі економіко-фінансової групи (Мінфін, Мінфін, торгівлі та ін.);
- 2) міністерства адміністративно-політичної групи (МВС, МЗС; державні установи, відповідальні за національну безпеку та ін.);
- 3) автономний статус.

«І. Г. Бережнюк та І. В. Несторишен в дослідженні інституціональних

моделей митних органів розподіляють митні адміністрації країн ЄС по трьох інших типах:

- митна служба (3 країни),
- департамент міністерства фінансів (14 країн)
- орган доходів (10 країн), та констатують, що варіант, коли митний

департамент як структурний підрозділ певного міністерства, в основному міністерства фінансів чи міністерства економіки, що наділений митними функціями на національному рівні, часто використовується як традиційна форма функціонування митних органів в системі державного управління. Крім того, вчені підкреслюють, що поряд з об'єднанням у світовій практиці є приклади роз'єднання податкових та митних відомств, - у 2003 році митна і податкова служби Канади були розділені з міркувань національної безпеки, завдяки чому канадська митниця почала приділяти більше уваги охоронній функції»[7, с. 7].

«С. І. Доротич відмічає, що у роки реформ митні органи всіх країн Центральної та Східної Європи, як і України, пройшли через численні реорганізації. У зв'язку із зростанням зовнішньоторговельного обігу і зміною системи регулювання зовнішньоекономічної діяльності були створені нові організаційні підрозділи, зросло число їх співробітників, ускладнилася система управління» [17, с. 95-97].

Водночас, науковець виділяє та позитивно оцінює трирівневу систему управління митними органами. Період, що передував вступу до Співтовариства, для всіх країн супроводжувався значною модернізацією митних служб, пов'язаною з необхідністю гарантувати організаційну, функціональну та технічну сумісність з аналогічними службами в інших країнах Європейського Союзу.

«Перед митними службами країн, що приєднуються, були поставлені завдання по здійсненню точнішого розрахунку стягування митних платежів (за рахунок митних платежів, як відомо, значною мірою формується єдиний бюджет ЄС); підвищенню ефективності митного

контролю, посиленню боротьби з контрабандою і митними злочинами; прискоренню експортно-імпортного товарообігу і руху пасажирів за рахунок спрощення митних процедур для добросовісних учасників ЗЕД; підвищенню кваліфікації службовців; посиленню технічної оснащеності митних підрозділів. До моменту вступу до ЄС митні служби країн-кандидатів стали в основному відповідати вимогам ринкової економіки, критеріям і правовим нормам ЄС»[17, с. 95-97].

Розширення Європейського Союзу відбувалося досить інтенсивно, що вимагало кардинальних змін не лише у функціях митної адміністрації, а й у її організаційній структурі: митні підрозділи, розташовані вздовж кордонів, які перетворювалися на внутрішні демаркаційні лінії територій країн митного союзу, були ліквідовані або значно скорочені та перепрофільовані. З іншого боку, значно посилювався митний контроль на зовнішніх кордонах.

Практично в усіх країнах оптимізовано підрозділи, відповідальні за митний контроль та оформлення, та скорочено штат митних органів. Винятком стала Митна адміністрація Польщі, яка зберегла кількісний склад працівників, але отримала додаткові повноваження у сфері міграційної політики та контролю за легальним працевлаштуванням іноземців.

Гармонізація митних процедур та уніфікація методів забезпечення митної діяльності в країнах Європейського Союзу створили умови для формування подібних (аналогічних) підрозділів у митних адміністраціях.

Впровадження автоматизованих систем та уніфікованого програмного забезпечення потребувало формування структурних підрозділів, спеціалісти яких могли б використовувати комп'ютерну техніку; використання уніфікованого тарифу ЄС - спеціалісти з митної класифікації та оцінки та завдання створення статистичної бази Співтовариства щодо митних органів - запровадження підрозділів, відповідальних за збір та обробку даних у кадрових структурах.

Підсумовуючи основні результати проведених досліджень організаційної структури, порядку функціонування та адміністративного підпорядкування митних адміністрацій країн-учасниць Європейського Союзу має місце відсутність єдиної моделі організації їх діяльності.

Навіть, якщо врахувати схожість завдань і функцій митних органів у країнах Європейського Союзу, інтенсивну гармонізацію митних процедур та уніфікацію принципів управління митною справою, активну модернізацію та реформування митних служб, то вони не є однаковими. У кожній країні митна адміністрація формується (і реформується) з урахуванням встановленого порядку державного управління, історичних умовностей, того, як формуються державні інститути, і є органічною частиною владного механізму.

2.2. Використання прогресивних підходів в діяльності митних органів деяких країн Далекого Сходу

Заслуговує на увагу вражаючий досвід адміністративно-правового регулювання митних режимів у Японській державі та Китайській Народній Республіці, які демонструють високі показники економічного розвитку та активно беруть участь у міжнародному ринку. Регулювання митних режимів в японській державі формувалося протягом тривалого часу під впливом багатьох факторів, серед яких технічна революція та розумна зовнішньоекономічна політика японського уряду, спрямована на підтримку та захист вітчизняного виробника. В даний час Японія є одним зі світових лідерів у сфері міжнародної торгівлі та веде активну інвестиційну діяльність.

Японська митна служба є спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі митної справи, діяльність якого спрямована на координацію та контроль за діяльністю митних органів і організацій щодо реалізації митного законодавства Японії. Митна адміністрація Японії працює над досягненням пріоритетних цілей, а саме:

спрощення та гармонізації митних процедур, безпеки торговельного ланцюжка поставок, спрощення міжнародної торгівлі, посилення правоохоронної функції митної системи та контролю за дотриманням японського митного законодавства. питання, робота щодо захисту прав інтелектуальної власності, співпраця з діловими колами.

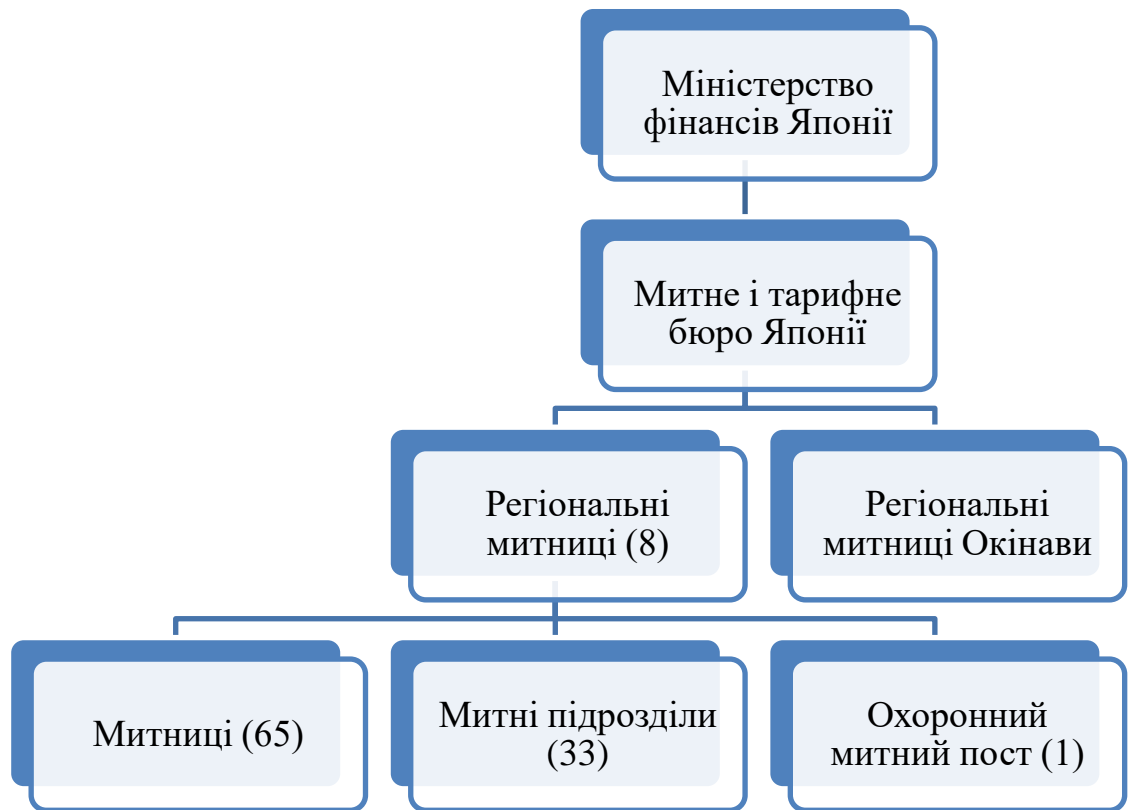

Рис. 2.1. Організаційна структура Митного і тарифного бюро Японії

В адміністративно-правовому регулюванні митних відносин Японії привертає увагу узагальнена система преференцій, покликана сприяти економічному зростанню країн, що розвиваються, і збільшувати доходи цих країн від експорту. Загальна система преференцій у Японії передбачає, що імпорт більше ніж 3500 видів товарів з інших країн, які розвиваються, відбувається без сплати ввізного мита або зі сплатою мита нижче загального рівня. Ця система була створена 1 серпня 1971 року і діє до 31 березня 2021 року. Бенефіціарами загальної системи преференцій Японії є 135 країн і 5 територій, включно з Україною.

«До продукції, що підпадає під преференційний режим імпорту, а

саме за ставками ввізного мита нижче загального рівня та нульовими, відносяться:

- сільськогосподарські товари (408 кодів на 9-знаках Митного тарифу Японії): м'ясо та їстівні субпродукти індиків, качок, гусей; сало, цикорій, артишок, картопля, малина, ожина, журавлина, житнє борошно, вівсяна крупа, готова або консервована риба, огірки, корнішони, томати, води мінеральні та газовані, пиво із солоду тощо;

- промислова продукція (3151 код на 9-знаках Митного тарифу Японії): цемент, аміак, гідроксид натрію, оксид титану, різні види хімічних речовин та мінералів, папір та картон, пряжа лляна, нитки швейні із синтетичних або штучних волокон, головні убори, парасольки, посуд та прибори столові або кухонні; гвинти, болти, гайки та аналогічні вироби, з чорних металів; ножі, ножиці, електроди, вудки, гачки, котушки риболовні; термоси тощо»[12].

«Товари повинні транспортуватися безпосередньо до Японії без проходження через будь-які інші території. Разом з тим, товари, що транспортуються в Японію через території інших країн, мають право на отримання пільгового режиму, якщо: вони не піддавалися будь-якій обробці в країнах транзиту крім перевантаження або тимчасового зберігання виключно внаслідок транспортних вимог; перевантаження або тимчасове зберігання було здійснено на митних складах або будь-якому іншому подібному місці, під контролем митних органів країн транзиту»[12].

Водночас, якщо товари виготовлені повністю або частково з матеріалів або частин, імпортованих з інших країн або невідомого походження, такі товари будуть вважатися такими, що походять з України, якщо такі матеріали або частини пройшли достатню обробку. Операції обробки або переробки вважаються достатніми, якщо вироблені товари класифікуються за товарною позицією Гармонізованої системи на 4-значному рівні. У той же час, деякі роботи або операції обробки не будуть вважатися достатніми,

якщо такі роботи або операції обробки є надто простими, навіть якщо є зміни в рубриці Гармонізованої системи.

«Для того, щоб товари, отримали преференційний митний режим, при ввезенні їх до Японії, японським митним органам повинен бути представлений сертифікат походження товару за формою «А» (об'єднана декларація і сертифікат). Сертифікат видається митними органами (або іншими компетентними державними органами країни-експортера, яка отримала преференційний режим або іншими органами цієї країни, такими, як торгові палати, які зареєстровані як емітенти японських митних органів) на підставі заяви від експортера, коли він експортує відповідні товари. Водночас, для партій товарів митна вартість яких не перевищує 200 000 ієн (орієнтовно \$1 800) або товарів, походження яких є очевидним, такий сертифікат не вимагається»[12].

Тому, Японія, як розвинена країна зі стабільною ринковою економікою та високим валовим внутрішнім продуктом, може дозволити собі застосувати згадану вище Загальну систему пільг, створений для сприяння економічному зростанню в країнах, що розвиваються. Для України такий досвід є позитивним для подальшого застосування.

Досвід правового регулювання митних режимів у Китайській Народній Республіці є більш корисним для розвитку національної митної проблематики.

Державним органом прикордонного контролю в пунктах пропуску є Митна служба КНР. Китайська економіка демонструє надзвичайно високі темпи зростання в останні роки. Це пояснюється багатьма економічними факторами, серед яких важливе місце посідає виважена митно-тарифна політика. Одним із головних драйверів зростання китайської економіки є експорт, і країна зробила все на рівні законодавчої та виконавчої влади, щоб підтримати його та захистити стратегічні галузі.

«Головна митна адміністрація – державний орган виконавчої влади,

безпосередньо підпорядкований Державній раді КНР, що здійснює єдине управління митницями по всій країні, входить до структури організацій, що діють безпосередньо при Державній раді КНР. Державна рада засновує Головне митне управління, здійснює єдине управління митницею по всій країні. Держава засновує митниці в портах, відкритих для зовнішніх зв'язків, і в місцях проведення операцій митного контролю. На митні операції не поширюються обмеження, пов'язані з адміністративним поділом. Митниці відповідно до закону незалежні у виконанні своїх функцій, підпорядковуються Головному митному управлінню»[27].

«Діяльність митної служби КНР характеризується: активністю проведення семінарів для митних служб різних держав, забезпеченням підготовки з митних питань служб інших держав, активною участю в різних міждержавних програмах. Значна увага приділяється досягненню мети «добросусідства, дружнього партнерства та майбутніх перспектив» у процесі співпраці з іншими країнами; підтриманню та збагаченню національної економіки, розробці програм удосконалення зовнішньоекономічної діяльності, боротьбі з контрабандою та спрощенню процедур справляння податків і зборів» [27, с. 111-112].

Митна служба Китаю, штат якої налічує понад 48 000 осіб, забезпечує ефективний митний огляд у 247 портах. Митні органи Китаю мають міжнародні офіси в Брюсселі, Москві та Вашингтоні. До складу Головного митного управління входять відділи:

- Головне управління;
- відділ з правових та політичних питань;
- відділ нагляду у сфері торгівлі та оформлення податкової зони;
- статистика;
- боротьба з контрабандою;
- управління карного розшуку;
- технології та розробки;
- міжнародне співробітництво;

- фінанси;
- персонал та освіта.

Організаційна структура митної системи КНР має три рівні (рис.2.2).

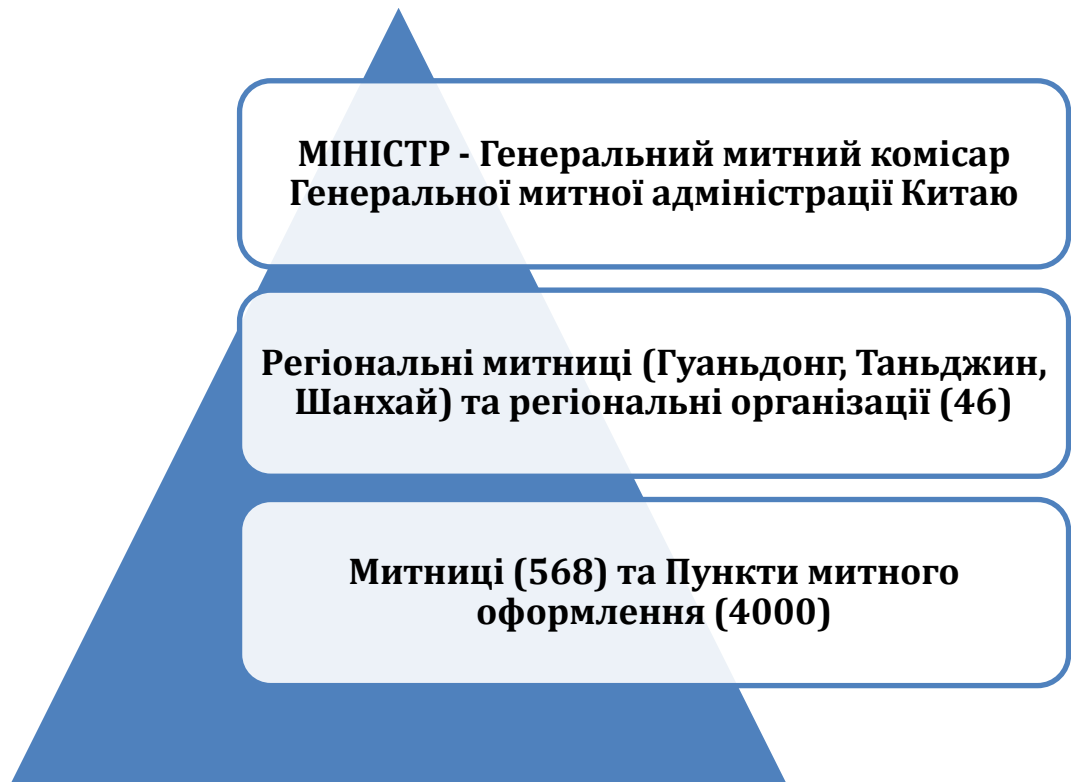

Рис. 2.2. Організаційна структура митної системи КНР

Основні функції та завдання митної служби Китайської Народної Республіки:

- фіскальні: нарахування, стягнення та відшкодування мита, податків і митних платежів; митний контроль та оформлення товарів і транспортних засобів;
- правоохоронна (охоронна): боротьба з контрабандою; огляд транспортних засобів і контейнерів; контроль пасажирів, захист прав інтелектуальної власності;
- інформативна: ведення митної статистики.

Повноваження митної служби Китайської Народної Республіки викладені в Митному кодексі Китайської Народної Республіки 1987 року

і включають, зокрема:

- митний контроль: відповідно до стандартизованої процедури, на етапі оформлення, митниця перевіряє всю документацію та контролює потоки товарів;

- адміністрування митних платежів: митниця адмініструє митні збори, внутрішні податки та суміжні податки;

- боротьба з контрабандою, її виявлення та придушення, спрямована на припинення контрабандної діяльності в цілому;

- ведення митної статистики: митниця збирає та обробляє інформацію на підставі документів декларування для складання та аналізу статистичних даних про ціни (митну вартість товарів і транспортних засобів), способи обміну товарів.

Держава створила впорядкований механізм управління, який добре працює, використовуючи автоматизовані системи прийняття рішень, організації та координації, нагляду, оцінки, моніторингу та аналізу для оптимізації своєї роботи.

На відміну від більшості країн світу, де митне очищення відбувається переважно в місці призначення товарів, у Китаї майже весь імпорт розмитнюється в кількох великих митницях, що працюють у великих портах. Створено 15 зон прив'язки для експортної реєстрації, які характеризуються найвищим ступенем відкритості та надання пільг і допомоги зареєстрованим у них підприємствам під час здійснення експортних операцій.

Тарифна політика Китаю надзвичайно послідовна і збалансована. На початку 2000-х середня тарифна ставка в Китаї становила понад 43% і була однією з найвищих у світі, що забезпечувало комфортні умови для розвитку потужних галузей промисловості. У 2001 році відбулося перше значне зниження митних тарифів, середня арифметична ставка митних зборів становила 23%. Приєднання країни до Світової організації торгівлі у 2002 році спричинило кілька інших уже вимушених знижень

тарифних ставок; у 2006 році середнє арифметичне становило лише 10,4%. У 2012 році митниця Китаю докладала зусиль, щоб закріпити свій успіх у сфері митного оформлення.

«Це були наступні заходи:

- повна реалізація податку на додану вартість;
- посилення контролю за логістикою;

- застосування аналізу управління ризиками та забезпечення незалежної оцінки митної вартості товарів для захисту від можливої втрати доходів у ключових галузях промисловості; перевірки за важливими і чутливими секторами щодо товарів. Спираючись на передовий досвід і методи, прийняті міжнародними митними спільнотами, Китайська митниця стала більш адаптованою до міжнародної митної практики»[27, с. 113].

Зазначений вище досвід стимулювання експорту та гнучкої тарифної політики Китаю заслуговує на увагу та впровадження в національне законодавство та юридичну практику. Основоположним у цьому досвіді є політика захисту національного виробника та стимулювання національної промисловості за допомогою системи заходів тарифного та нетарифного регулювання в процесі функціонування митних режимів.

Зокрема, необхідно максимально спростити експортний митний режим, поєднавши його з дієвим контролем з боку державного управління з метою запобігання фіктивному відшкодуванню податку на додану вартість та іншим зловживанням. При цьому митний режим імпорту має передбачати виконання суворих митних формальностей з метою ефективного контролю за дотриманням податкового, митного, екологічного законодавства, а також законодавства у сфері захисту прав споживачів.

Особливу увагу слід звернути на контроль якості промислової та харчової продукції, перевірку сертифікатів відповідності з метою недопущення переміщення через митний кордон України небезпечної

або неякісної продукції.

Крім того, в рамках імпортного митного режиму необхідно застосовувати гнучку систему тарифних і нетарифних заходів регулювання з метою стимулювання імпорту товарів, які не виробляються в Україні, та обмеження імпорту товарів, які є достатньо виробництва вітчизняних підприємств. Митний режим переробки на митній території України (який активно використовується в Китайській Народній Республіці) потребує розвитку, враховуючи відносно низьку вартість робочої сили та потенціал розвитку національної економіки.

Проведене дослідження дозволило сформулювати висновок про те, що Японія, як розвинена країна зі стабільною ринковою економікою та високим валовим внутрішнім продуктом, може дозволити собі застосовувати систему преференцій, створену для сприяння економічному зростанню в розвитку країн, що розвиваються.

Для України такий досвід є позитивним для подальшого застосування. Досвід правового регулювання митних режимів у Китайській Народній Республіці є більш корисним для розвитку національної митної проблематики. Зокрема, позитивним є досвід стимулювання експорту та гнучкої митної політики в Китайській Народній Республіці. Основоположним у цьому досвіді є політика захисту національного виробника та стимулювання національної промисловості за допомогою системи заходів тарифного та нетарифного регулювання в процесі функціонування митних режимів.

Для національної економіки з метою збалансування торговельного балансу важливо нарощувати експортні операції, тому адміністративно-правове регулювання експортного митного режиму має бути максимально спрощеним і привабливим для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Також, важливим є якісне адміністративно-правове забезпечення функціонування митної системи, що забезпечить створення нових робочих місць та збільшення надходжень до державного бюджету

України.

2.3. Порівняння митних систем України, США та Канади

Система митних органів спрямована на реалізацію митної політики в державі на основі визначених Конституцією принципів територіального устрою, зовнішньоекономічної діяльності та міжнародного співробітництва. Основним законодавчим актом, що регулює всі правовідносини в державі і, зокрема, в рамках реалізації митної політики, є Конституція України.

Для глобального розвитку та вдосконалення функціонування національних митних органів цікавим буде впровадження досвіду розвинених країн, кожна з яких має свою специфіку митної політики та діяльності митних органів. Для цього ми візьмемо до уваги особливості їх організаційних структур і функцій у Сполучених Штатах Америки та Канаді.

«Митну політику в США реалізовує Митно-прикордонна служба США, яка за своєю суттю є агентством у складі Міністерства внутрішньої безпеки США. До основних функцій Митно-прикордонної служби необхідно зарахувати такі:

- боротьба з тероризмом і незаконною міграцією населення, що можна узагальнити як правоохоронну функцію зазначеної служби;
- охорона державного кордону;
- сприяння розвитку та захист національної економіки;
- підтримка розвитку туризму та зовнішньоекономічної діяльності держави;
- збереження культурної спадщини;
- захист навколишнього природного середовища» [43].

Тому, Митна та прикордонна служба США має широкий спектр повноважень, які часто в Україні належать до повноважень інших державних служб та органів влади. Митно-прикордонна служба є

найбільшим правоохоронним органом США за кількістю співробітників. До обслуговуючого персоналу входять такі категорії працівників, як прикордонники, митники, торгові спеціалісти, пілоти літаків, кінологи, спеціалісти сільського господарства, співробітники допоміжних місій.

Організаційна структура митної та прикордонної служби США показана на рис. 2.3. Забезпечення безпеки вздовж кордонів США вимагає ефективної координації та інтеграції всіх оперативних підрозділів Офісу. Для досягнення подвійної мети — забезпечення безпеки та спрощення митних процедур — вона розробляє та впроваджує програми, які прискорюють переміщення людей і товарів через митний кордон США через сухопутні прикордонні пункти, аеропорти та морські порти, одночасно сприяючи світовій торгівлі та посилюючи безпеку постачання.

Структура зазначеного сервісу досить громіздка:

- митниця, до повноважень якої належить здійснення паспортного та митного контролю в зонах митного контролю та на постах контролю;
- частини повітряних сил;
- прикордонний наряд, призначений для здійснення своєї діяльності поза пунктами контролю;
- слідчі та комерційні підрозділи;
- служба забезпечення, яка виконує функції організаційно-розпорядчого підрозділу.

У сукупності митні органи Сполучених Штатів забезпечують надходження до федерального бюджету в розмірі майже 1% від загального доходу.

Рис. 2.3. Організаційна структура управління Бюро з митних питань та охорони кордонів США

Практика управління митними органами США заслуговує на окрему увагу, оскільки саме митна служба США визнана у світі, особливо Всесвітньою митною організацією, найбільш розвиненою. Тому доцільно розглянути можливість застосування позитивного досвіду США в процесі модернізації системи організації та діяльності митної служби України.

Разом з тим, США є лідером у міжнародній торгівлі прикладом якісного та швидкого митного оформлення товарів і транспортних засобів, тому досвід законодавства та адміністрування митних режимів у США заслуговує на особливу увагу.

У рамках активізації модернізації процесів митного оформлення митні органи США визначають такі завдання:

- прискорити процеси митного оформлення товарів та підвищити якість послуг за допомогою автоматизованих систем, електронного декларування та використання інших «безпаперових» систем;
- удосконалення порядку перевірки товарів та забезпечення висококваліфікованими кадрами митної та прикордонної служби.

Таким чином, у Сполучених Штатах митна та прикордонна служба є центральним державним органом, який регулює імпорту та експорту товарів на митній території Сполучених Штатів, її основними функціями є:

- розраховувати розмір мита і організувати справляння митних платежів до федерального бюджету;
- здійснювати функції митного контролю;
- митний нагляд за державним кордоном;
- контроль транспортних компаній, що перевозять вантажі;
- митний контроль багажу пасажирів, запобігання митним правопорушенням, своєчасність розслідувань.

Важливою відмінною рисою американського досвіду є реалізація митного обслуговування у високотехнологічних умовах прикордонної митної служби на базі автоматизованої системи ACS (Automation Commercial System).

За допомогою АСУ оформляється приблизно 100% електронних митних декларацій на імпортуні товари. Завдяки впровадженню автоматизованої системи АСУ за 10 років обсяги перероблених товарів зросли в 4 рази без збільшення кількості митних служб, при цьому 60% рішень про випуск товарів приймалися автоматично на основі електронних копій документів без участі інспекторів митниці.

Однією з найкращих технологічних розробок американських фахівців є система BRASS (Border Release Screening and Selectivity), яка дозволяє

здійснювати митне оформлення та митний контроль імпортного вантажу протягом 5-10 секунд. Це одне з останніх досягнень митниці США, придумане спеціально для спрощення формальностей для великої кількості товарів. Основними критеріями застосування цих технологій є:

- одержувач повинен бути готовий здійснити повне митне оформлення та митний контроль в умовах перетину кордону, що підтверджено місцевою митницею та технічно гарантовано (прив'язано до системи BRASS);

- учасник зовнішньоекономічної діяльності повинен здійснювати не менше 50 відправлень на рік;

- одержувач не повинен мати проблем з іншими державними органами контролю, портовими властями та фахівцями митниці з імпорту та демонструвати надійність та дисциплінованість у транспортуванні товарів до США;

- наявність повторюваності характеристик імпортованого товару, особливо щодо походження товару, його кодифікації у зовнішньоекономічній діяльності, правильності заявленої митної вартості тощо.

«Основним досягненням технології з використанням системи BRASS є застосування спеціального штрих-коду та прийняття оперативного рішення в пункті пропуску місцевими підрозділами митної служби США. Штрих-код формується, як правило, митним брокером і повторює основні характеристики відправлення» [37, с. 64-68].

Тому, значним досягненням у сфері сучасної організації митного обслуговування та митного контролю в США є технологічна основа надання послуг на принципах електронного інформаційного контролю. Це могло б стати предметом поглибленого дослідження спеціалістами української митної системи з метою вдосконалення сфери митних послуг в Україні з урахуванням національних особливостей. Світова практика свідчить, що спрощення надання митних послуг забезпечується широким використанням сучасних телекомунікаційних інформаційних систем.

У США найважливішим фактором прискорення митного оформлення та митного контролю є повна комп'ютеризація та комп'ютеризація всього митного процесу, а також накопичення та використання митної історії минулих років для ідентифікації товарів та учасників зовнішньоекономічної діяльності, яка створює потенційну загрозу безпеці зовнішньоекономічної діяльності.

Проведена перевірка діяльності Митної служби США свідчить про наявність у неї своєї специфіки, яка потребує більш детального вивчення з метою запозичення позитивного досвіду та його застосування у здійсненні подальших реформ у сфері національної митної справи.

Особливу увагу слід приділити налагодженню тісного та взаємовигідного співробітництва у сфері митної справи зі стратегічними партнерами України, зокрема Канадою.

Протягом усієї історії розвитку української держави Канада була і залишається стратегічним партнером та інвестором України. Розвиток міжнародної торгівлі між Україною та Канадою потребує активної взаємодії національних митних служб, тому вивчення позитивного досвіду адміністративно-правового регулювання митних режимів у Канаді є важливим як для національної правової доктрини, так і для практичного вдосконалення організації митної справи в Україні.

Канадська митна служба бере свій початок від митної служби Великої Британії, перша згадка про яку датується 720 роком. Канадську митну службу було засновано в 1841 році, а до 1845 року в Канаді було 63 митних порти, найбільші в Квебеку, Монреалі та Сен-Жані. Після приєднання провінції Канада до Канадської Конфедерації в 1867 році митна система зазнала значних змін і отримала два окремих органи: Міністерство митниці та Департамент внутрішніх доходів, основним завданням яких став збір акцизних платежів. У 1921 р. ці два органи були перетворені в єдиний орган під назвою «Митно-акцизний». У 1927 році цей орган змінив назву і отримав нову - Департамент національних

доходів. В даний час Канадське податкове агентство є митним і податковим агентством (АМДК).

«Канадські митники завжди славилися своєю високою компетентністю і умінням працювати з громадськістю, а пріоритетним завданням ще з часів Другої світової війни ставилося запобігання нелегальному експорту та імпорту товарів. На сьогоднішній день правозастосовні функції щодо виконання законодавства у сфері зовнішньоекономічної діяльності держави покладено на Агентство прикордонних служб Канади (CBSA) в зону відповідальності якого входять питання визначення величини демпінгу та субсидій, а також Канадський міжнародний торговельний трибунал, який робить висновки щодо наявності шкоди вітчизняним виробникам або загрози для здоров'я нанесення» [12].

«Агентство прикордонних служб Канади – це федеральний правоохоронний орган, який забезпечує безпеку і процвітання Канади за допомогою ефективного прикордонного контролю, відповідає за охорону канадських кордонів, забезпечує міграційний і митний контроль, в ході якого відстежуються і видворяються за межі країни нелегальні мігранти» [37, с. 59-60].

CBSA працює приблизно у 1200 офісів по всій Канаді та 39 за кордоном. Закон про заснування CBSA поклав на нього завдання здійснення повного обсягу операцій прикордонного контролю, які забезпечують національну та громадську безпеку, а також сприяють законному переміщенню товарів і пасажирів. Крім того, на CBSA покладено ключові обов'язки щодо контролю якості продукції; сприяти розвитку канадського бізнесу та торгівлі; захист внутрішнього ринку від шкідливого впливу демпінгу та субсидій на імпортні товари; представництво інтересів Канади на різних міжнародних форумах і в міжнародних організаціях, а також збір податків і митних платежів.

Агентство має досить розгалужену структуру, яка включає: 100

наземних пунктів пропуску, 13 міжнародних аеропортів, 3 морських порти, 27 залізничних вокзалів, 3 центри міжнародної пошти та внутрішню міграційну службу. Крім того, в рамках CBSA створено спеціальний консультативний комітет, завданням якого є забезпечення діалогу між митними органами та зацікавленими сторонами та створення відповідного механізму взаємодії. З метою підвищення ефективності практики надання консультаційних послуг, які суттєво впливають на торгові процеси, в Канаді створено Консультативний комітет з транскордонної торгівлі.

«Агентство прикордонних служб – це основний елемент в системі захисту суспільства від усіляких загроз, саме тому управління ризиками відіграє дуже важливу роль у функціонуванні митної системи Канади. Митна служба тісно співпрацює з північноамериканськими партнерами з метою реалізації єдиної стратегії прикордонного контролю шляхом технологічного та інформаційного обміну і біометрії для того, щоб кордон могли перетинати тільки особи і товари, яким присвоєно незначну ступінь ризику» [37, с. 59-60].

У Канаді правоохоронні функції, які пов'язані з виконанням законодавства у сфері зовнішньоекономічної діяльності в державі, покладено на Агентство прикордонних служб Канади (CBSA) та Канадський міжнародний торговий трибунал (СІТ), які роблять висновки про наявність або загроза завдання шкоди національному виробнику.

Агентство прикордонної служби Канади є федеральним правоохоронним органом, який забезпечує безпеку та процвітання Канади шляхом ефективного прикордонного контролю, відповідає за охорону кордонів Канади та забезпечує імміграційну та митну службу, відстежує та видаляє нелегальних іммігрантів.

Перелік повноважень, покладених на CBSA, широкий і включає наступні позиції (рис. 2.4).

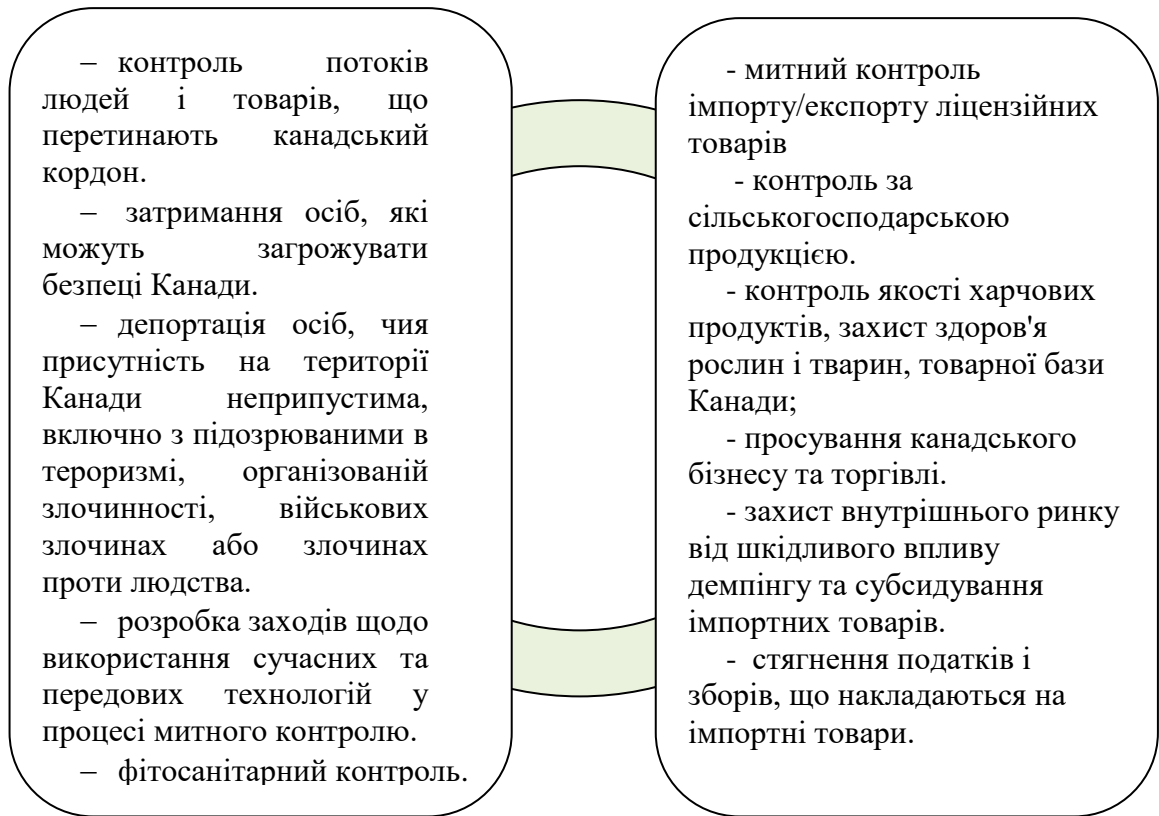

Рис. 2.4. Основні функції Агентства прикордонної служби Канади

Головний закон про створення CBSA забезпечує національну та громадську безпеку, а також сприяє легальному товарообігу. Також на CBSA покладені обов'язки щодо контролю якості продуктів; сприяння канадському бізнесу й торгівлі; захисту внутрішнього ринку від шкідливого впливу демпінгу та субсидування товарів, що імпортуються; представництва інтересів Канади на різних міжнародних форумах і в міжнародних організаціях.

«Особливістю митної служби Канади є практика використання собак-шукачів, яка почалась з 1978 року на Віндзорському митному посту. На даний час у Канаді працює 69 кінологічних підрозділів, проте, більшість країн світу визнають неспроможність і малу ефективність діяльності подібних підрозділів. Службові собаки дуже допомагають офіцерам у боротьбі з контрабандою, чим звільняють останніх від тривалих і виснажливих оглядів вантажів, багажу й транспортних засобів, що економить час учасників зовнішньоекономічної діяльності» [37, с. 59-61].

Аналіз зарубіжного досвіду регулювання систем митного оформлення та митного контролю товарів та транспортних засобів показує, що якість митних послуг є вищою там, де широко використовуються нові автоматизовані технології. Перехід до електронного декларування здійснюється в усіх розвинених країнах світу. Автоматизація процедур митного оформлення й митного контролю дозволяє:

- організувати через комп'ютерну систему взаємодію митного брокера під час подання декларації та отримання рішення від митних органів, що здійснюють контроль;

- значно зменшити обсяг роботи митників з паперовими документами та скоротити час оформлення.

Таким чином, впровадження нових прогресивних технологій у сфері митного управління, оптимізація митних процедур, розширення практики інформування та консультування учасників зовнішньоекономічної діяльності, а також розвиток митної інфраструктури та її технічного оснащення впливає на формування сприятливих умов зовнішньоекономічної діяльності, покращує якість надання митних послуг юридичним особам та фізичних осіб, зменшує адміністративні бар'єри, підвищує добробут населення та темпи економічного розвитку.

Підсумовуючи, слід зазначити, що Канада є стратегічним партнером України, на її території проживає велика українська діаспора, економіка Канади тісно пов'язана з економікою Америки та є величезним ринком збуту вітчизняної продукції.

Адміністративно-правове регулювання митних режимів Канади витримало випробування часом, відповідає міжнародним стандартам і є взірцем для національної митної системи, однак сліпе запозичення зарубіжного досвіду адміністративно-правового регулювання митних відносин є неприпустимим, оскільки ключові культури громадян, а також національні правові традиції та звичаї.

Висновки до розділу 2

Зарубіжний досвід дозволяє зрозуміти, в якому напрямку має рухатися українська держава з огляду на уніфікацію внутрішньої митної політики. Тому, обравши шлях євроінтеграції, Україна стала на шлях розширення зовнішньоекономічних зв'язків і поглиблення співробітництва з європейськими державами. Відповідно до цього особливого значення набуває митна політика Української держави, основою якої є законодавче регулювання економічної, соціальної та іншої політики, що базується на європейських стандартах і покликане регулювати правові відносини, що виникають між суб'єктами на митному кордоні.

Отже, законодавчі та нормативно-правові акти, прийняті та затверджені парламентом, урядом та центральними органами влади України, регулюють основні принципи та напрями державної політики щодо реалізації митних відносин у контексті гарантування прав і свобод учасників митного законодавства і створення комплексних умов для здійснення зовнішньоекономічної діяльності.

Митний кодекс України є спеціальним кодифікованим нормативно-правовим актом, що регулює митну справу та митну політику. Відповідно до Митного кодексу України, митна політика покликана вирішувати наступні завдання:

- захищати економічні інтереси України, забезпечувати виконання зобов'язань, що випливають з міжнародних договорів України з питань митної справи;
- встановлювати правові норми, що гарантують захист інтересів споживачів та дотримання учасниками зовнішньоекономічних відносин державних інтересів на зовнішньому ринку;
- забезпечувати організацію та функціонування злагодженої та стабільної митної системи, налагодивши правові механізми взаємодії всіх її елементів;
- визначення загальних засад регулювання митних відносин;

- підвищення рівня організаційно-правових гарантій діяльності суб'єктів митних відносин, удосконалення системи їх відповідальності;

- створювати умови для ефективної боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил, контроль за валютними операціями.

Митне законодавство є дуже динамічним та постійно уніфікованим, оскільки Україна потребує постійної інтеграції з країнами Європейського Союзу та поглиблення відносин з ними в рамках вільних економічних зон. Зокрема, слід наголосити на вступі України до Світової організації торгівлі.

Цей факт, а також євроінтеграційні прагнення Української держави обмежують суверенітет законодавства України у сфері митної політики. Адже Світова організація торгівлі проголошує курс країн-учасниць на меншення перешкод під час торгівлі товарами та послугами між державами, а також на усунення нетарифних методів регулювання міжнародних економічних відносин і постійне скорочення імпорتنих тарифів. Тому, Україна має адаптувати свою законодавчу та нормативну базу у сфері митної політики до стандартів та вимог Світової організації торгівлі та Європейського Союзу.

Митна політика в Україні на сьогодні вважається найважливішим засобом поповнення державної скарбниці, що відрізняється від митної політики розвинених країн світу. Американський досвід державного будівництва свідчить, що митна політика — це система політичних, правових, економічних, організаційних та інших заходів, спрямованих на реалізацію та захист державних економічних інтересів.

Митна система в Україні та США мають багато відмінностей, головним чином у сфері митної політики, чинності та доступності митного законодавства, суворості його дотримання та стані організації. Зрозуміло, що використання митної системи, аналогічної американській чи будь-якій іншій державі, не можливе з огляду на особливості країн, але врахування їх досвіду надзвичайно важливо.

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ ДО СВІТОВОГО ПРОСТОРУ

3.1. Європейські вектори удосконалення митної політики в Україні

Сучасна митна політика України спрямована на реалізацію цілеспрямованих заходів у частині приведення нормативно-правової бази у відповідність до міжнародних стандартів, дотримання міжнародних конвенцій, які суттєво впливають на діяльність митних органів та визначення загальних положень митного регулювання. Адже саме нормативно-правове регулювання є основою конструктивних змін, спрямованих на переформатування діяльності українських митних органів відповідно до норм і стандартів європейського суспільства, забезпечуючи тим самим реалізацію євроінтеграційних прагнень України в митній сфері.

Головним законодавчим актом, який регулює усі правовідносини в країні у сфері здійснення митної політики, є Конституція України.

«Поряд із Основним законом країни базовим нормативно-правовим актом, покликаним врегульовувати відносини у митній сфері, є Митний кодекс України, відповідно до якого митна політика повинна вирішувати такі завдання:

- захист економічних інтересів України, забезпечення виконання зобов'язань, що випливають із міжнародних договорів України стосовно митної справи;
- встановлення правових норм, які б забезпечували захист інтересів споживачів і додержання учасниками зовнішньоекономічних зв'язків державних інтересів на зовнішньому ринку;
- забезпечення організації та функціонування єдиної, узгодженої, стабільної митної системи, закріплення правових механізмів взаємодії всіх її елементів;
- визначення загальних принципів регулювання митних відносин;

–підвищення рівня організаційних і правових гарантій суб'єктів митних відносин, удосконалення системи їх відповідальності;

–створення умов для ефективної боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил, контролю за валютними операціями» [38].

Наявність низки нормативно-правових актів не захищає Українську державу від наявності значної кількості проблем та порушень, які на сьогодні існують у митній сфері. Отже, у процесі реалізації митних правовідносин найбільш поширеними є такі злочини та невирішені питання:

- значні зловживання при перетині митного кордону та, як наслідок, ненадходження коштів до бюджету;

- маніпулювання державними коштами внаслідок їх нецільового використання в процесі реалізації митної політики;

- зловживання митними органами своїми повноваженнями, порушенням законодавства та неефективність методичного забезпечення виконання ними своїх функцій;

- недостовірність бухгалтерського обліку в процесі розрахунку вартості товарів та при розрахунку цін суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності;

- завищення обсягу та вартості послуг, що надаються суб'єктами господарювання, зайва оплата їм у процесі переміщення товарів через митний кордон України;

- порушення у сфері кадрової дисципліни працівників митних органів та їх оплати праці;

- порушення злагодженої роботи органів митного контролю через дублювання та виконання ними паралельних функцій, а також відсутність єдиної інформаційної системи;

- незадовільна профілактична дія органів митного контролю з огляду на неефективність його організаційної системи.

Ці та інші злочини свідчать про необхідність удосконалення митної

політики Української держави на шляху реалізації її вектора євроінтеграції.

У сучасному суспільстві все більшої актуальності набуває питання цифровізації процесів, що супроводжують реалізацію відносин у тій чи іншій сфері національної економіки. Тому, розвиток митної політики слід розглядати через призму цифрових операцій, які полегшують роботу митних органів та підвищують їх ефективність. Це має бути спрямовано на модернізацію інфраструктури, спрямовану на покращення співпраці України з країнами ЄС у митній сфері.

Цифровізація митних процесів дозволяє одночасно отримати низку переваг:

- спростити процедури декларування для бізнесу шляхом їх автоматизації;
- мінімізувати корупційні ризики шляхом зменшення фізичних контактів між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та органами державної влади;
- спростити митний контроль під час митного оформлення.

«За даними Всесвітньої митної організації в Європейському регіоні, загальна частка електронних митних декларацій перевищує 90%. Слід зазначити, що в країнах ЄС митне оформлення займає не більше п'яти хвилин у 63% випадків і перевищує одну годину у 9% випадків. Такі результати не можуть бути досягнуті без вагомого прогресу в діджиталізації митної справи та управлінні митними ризиками» [56, с. 169].

Для вдосконалення митного декларування та контролю необхідно впровадження нових електронних інформаційних систем і технологій, які будуть сумісні з аналогічними системами зарубіжних країн. Зокрема, йдеться про вдосконалення митних процедур на основі впровадження інструменту «Електронна митниця» (E-Customs), використання якого сприяє налагодженню ефективної комунікації між органами державної

влади, митними органами та суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності. У його рамках запроваджено електронне декларування товарів і транспортних засобів, їх оформлення та митний контроль, що виключає обіг паперових документів та сприяє функціонуванню Єдиного електронного митного простору.

Електронну митницю можна охарактеризувати як багатофункціональну єдину систему, що складається з таких елементів:

- комплекс засобів обробки та накопичення електронних даних, а також технологічного забезпечення вхідних і вихідних інформаційних потоків, пов'язаних з роботою митних органів та їх взаємодією з органами державної влади та суб'єктами зовнішньоекономічних відносин;

- інформаційна платформа, яка забезпечує контроль транзиту, імпорту та експорту в єдиній автоматизованій системі, а також здійснюється обмін електронними даними між суб'єктами зовнішньоекономічних відносин, митними органами та державою;

- міждержавні комунікаційно-інформаційні технології та комплекс засобів, засобів і механізмів, що забезпечують їх використання з максимальним результатом.

Також, E-Customs успішно функціонує у багатьох розвинених країнах Європи і цей інструмент активно використовується установами, які дотичні до митної сфери. У напрямку вдосконалення митної політики відповідно до євроінтеграційних прагнень України наша держава має активно впроваджувати процеси автоматизації функцій вітчизняних митних органів та запроваджувати інформаційні системи та технології в митній діяльності на основі зарубіжного досвіду. Відповідно, на нашу думку, на державному рівні необхідно вжити таких заходів:

- забезпечити цифровізацію митного оформлення товарів і транспортних засобів через митний кордон;

- вдосконалити процедури електронного декларування товарів і

транспортних засобів та спрощення митного контролю.

- уніфікувати системи управління та аналізу ризиків на митниці;
- переглянути порядок відповідальності за порушення митного законодавства особами, які здійснюють зовнішньоекономічну діяльність.

У рамках представлених вказівок необхідно реалізувати концепцію Smart Customs відповідно до необхідності функціонування митних органів на інноваційних засадах, враховуючи сучасний стан розвитку суспільства та вимоги до перетин товарів через митний кордон. За таких умов інноваційні підходи до функціонування Smart Customs допоможуть перетворити митне адміністрування на швидкий та високотехнологічний процес.

Впровадження нових митних інструментів у формі Smart Customs є важливим засобом розвитку українських митних органів на основі цифровізації процесів і процедур у митній сфері. Функціонування Smart Customs в Україні на основі принципів сприятиме спрощенню документообігу у сфері функціонування митних органів за рахунок їх цифровізації, забезпечить ефективний постмитний контроль товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митницю. кордону, покращить управління митними процедурами та ризиками, що виникають під час здійснення митних процедур, підвищить рівень ефективності функціонування національної митної сфери в цілому.

Основні принципи функціонування Смарт митниці представлено на рис. 3.1.

Рис. 3.1. Основні принципи функціонування Смарт митниці

Отже, враховуючи вищевикладені положення, вважаємо, що вдосконалення митної політики України з урахуванням її євроінтеграційних прагнень має здійснюватися в контексті основних векторів, зазначених на рис. 3.2 дозволить зменшити кількість злочинів і правопорушень, скоєних у митній сфері, удосконалити роботу митних органів та активізувати роботу з охорони та захисту державного кордону України.

Удосконалення митної політики України за векторами, зазначеними на рис. 3.2, дозволить зменшити кількість злочинів і правопорушень, вчинених у митній сфері, удосконалити роботу митних органів та активізувати роботу з охорони та захисту державного кордону України. Крім того, це дасть можливість Держмитслужбі зміцнити позиції та вдосконалити роботу в контексті забезпечення національної безпеки держави. А головне, представлені вектори сприятимуть налагодженню конструктивної комунікації між Україною та Європейським Союзом

відповідно до необхідності реалізації євроінтеграційних прагнень Української держави.

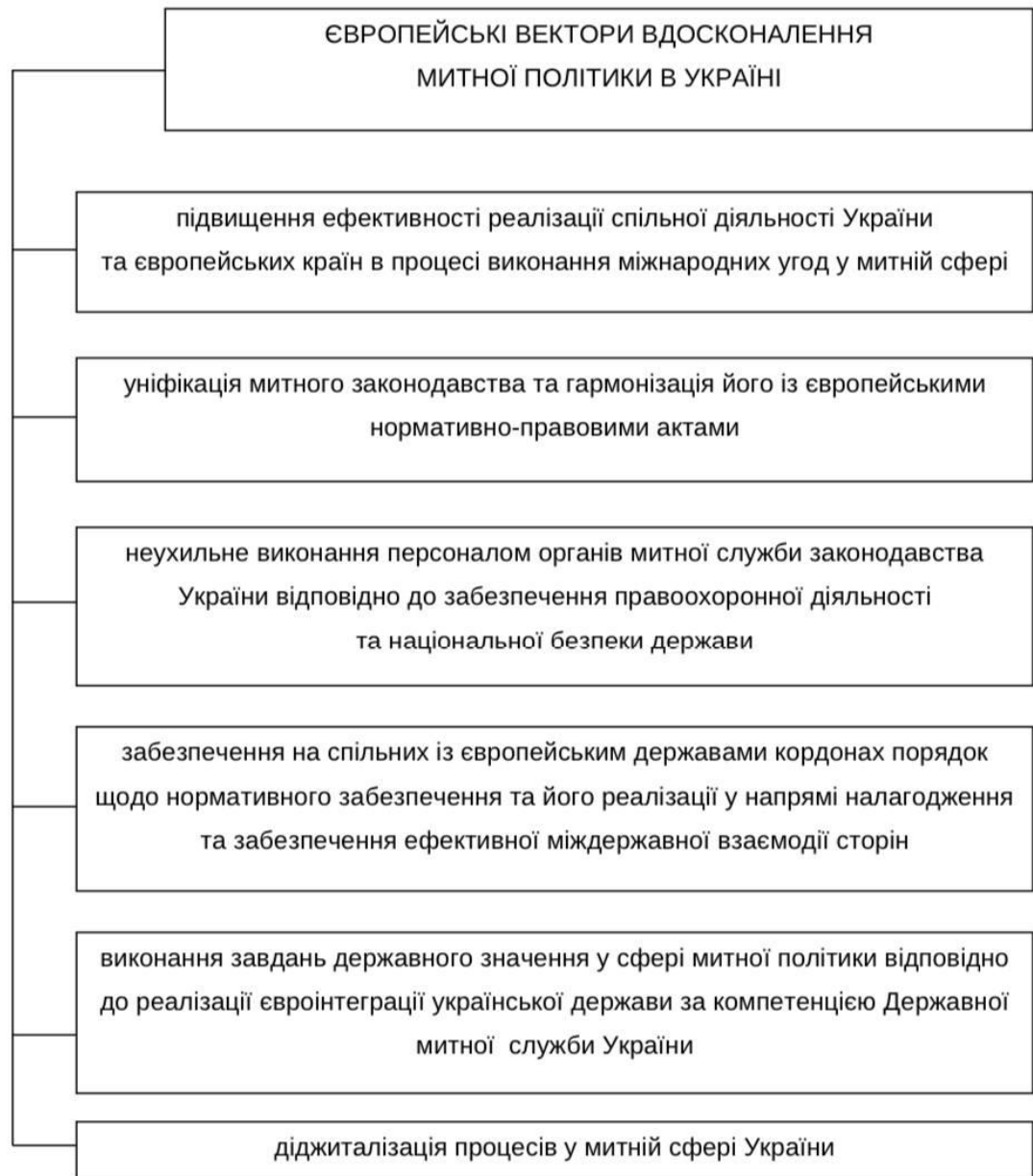

Рис. 3.2. Європейські вектори вдосконалення митної політики в Україні

Тому, митна політика в Україні на сьогодні потребує виважених та обґрунтованих підходів до її вдосконалення з урахуванням широкого кола проблем, які існують у цій сфері в сучасних умовах. Значна частина з них є залишками старої системи реалізації митних відносин, однак низка невирішених питань пов'язана з особливостями розвитку

українського суспільства та його позиціонування на міжнародній арені.

Одним із важливих аспектів удосконалення митної політики в Україні має бути активізація процесів цифровізації митних процедур та впровадження положень Нової митниці, що дозволить переформатувати діяльність митних органів на принципово новій основі, врахування європейського досвіду. Це дасть змогу спростити процедури, що відбуваються в митній сфері, зокрема, процедури контролю, знизити рівень зловживань та підвищити ефективність функціонування митних органів України в цілому.

3.2. Досвід зарубіжних країн щодо організації протидії порушенням митних правил та шляхи його впровадження в Україні

Головною умовою ефективного функціонування держави сьогодні є забезпечення всіх прав і свобод громадян, безпека в усіх сферах внутрішньої та зовнішньої політики, попередження будь-яких правопорушень та виявлення та усунення причин їх виникнення.

«Забезпечення митної безпеки – це ключова мета митних органів будь-якої держави, що встановлює, що вони мають забезпечувати надходження мита й інших митних зборів до бюджету держави, здійснювати захист вітчизняного виробника, протидіяти імпорту до країни заборонених і небезпечних товарів, забезпечувати додержання митного законодавства та ін.»[19].

«Дії злочинних груп, які займаються кримінальним бізнесом шляхом організації контрабанди великих партій товарів стають все більш активнішими та витонченими. Контрабандні групи характеризуються високим рівнем організації, ґрунтовною підготовкою, гнучкою системою форм і методів своєї злочинної діяльності. Відомим є те, що контрабандна сфера фактично контролюється організованими злочинними групами, що мають тісні міжнародні і міжрегіональні зв'язки» [21, с. 107].

Як правило, за допомогою митного регулювання будь-яка розвинена держава створює механізм, який пов'язує економічні інтереси національної економіки та завдання її оптимального розвитку з процесами, що відбуваються у світовій економіці. Україна в цьому плані не повинна бути винятком.

«Держави зацікавлені в координації діяльності своїх митних адміністрацій щодо подолання організованих злочинних угруповань уникнути встановленого порядку переміщення товарів через їх митні кордони. Питання європейської інтеграції для нашої країни набули додаткової актуальності після підписання в 2014 р. Угоди про асоціацію Україна – ЄС, яка вимагає удосконалити адаптацію законодавства України до європейських норм і стандартів і в сфері міжнародного митного співробітництва» [25, с. 51].

Тому, необхідно вивчити позитивний зарубіжний досвід діяльності митних органів щодо запобігання та протидії порушенням митних правил. Основна частина країн світу вивчає зарубіжний досвід і впроваджує його позитивні сторони для кращого становища власної країни, утримуючись при цьому від методів і підходів, які не виправдовують себе.

«Результативною є практика боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил в країнах-членах ЄС. Слід сказати, що єдиного розуміння поглядів цих суб'єктів на підставі відповідальності за скоєння злочину, встановлених Митним кодексом ЄС, порядку її застосування, досі не існує. Кожен з них по-різному розцінює ступінь соціальної безпеки контрабанди. Кримінальне законодавство значного кола держав, що належать до ЄС, не знають такого складу злочину як «контрабанда», тому відповідальність за значну кількість митних правопорушень правоохоронні органи цих держав кваліфікують за іншими статтями кримінального законодавства» [14, с. 90].

Досвід правоохоронних органів зарубіжних країн показує, що вдосконалення нормативно-правового забезпечення боротьби з цим

явищем та ефективної системи боротьби з митними правопорушеннями на національному та міжнародному рівнях є однією з головних умов плідного вирішення проблеми. Слід також зазначити, що в багатьох країнах світу для здійснення конкретних заходів розроблені, прийняті та діють спеціальні закони щодо запобігання контрабанді та порушенням митних правил.

«Досвід та практика ЄС, розвинена нормативно-правова база, створені в ЄС механізми і форми боротьби з митними порушеннями і контрабандою є чудовим прикладом регіональної взаємодії між країнами. Обсяг прав митних органів, підстави і порядок здійснення конкретних дій при проведенні митного контролю визначаються Митним кодексом і Регламентом Комісії ЄС по його застосуванню» [59, с. 3].

«В багатьох країнах світу митні кодекси базуються на єдиній правовій основі – положеннях Кіотської конвенції, інших міжнародних митних договорах й рамкових стандартах ВМО. В результаті, митна справа в цих країнах має схожу організаційно-правову базу, хоча із урахуванням їх особливостей, через певні, проте не принципові питання й відмінності в національному законодавстві» [14, с. 127].

Водночас національні особливості митних служб полягають саме в специфічних функціях і повноваженнях. У процесі дослідження організаційно-кадрової структури, процедур управління та функціонування митних органів зарубіжних країн необхідно відзначити відсутність єдиної моделі організації їх діяльності.

Окремі митні експерти зазначають, що немає двох абсолютно однакових митних адміністрацій. Незважаючи на схожість завдань та уніфікацію функцій митних органів, діяльність цих структур у кожній країні має свої особливості, які залежать від порядку державного управління, як складової частини державного механізму.

Те, що є основною діяльністю однієї митної служби, може бути поза юрисдикцією іншої. Варто зазначити, що структура митних служб

країн-членів ЄС дещо відрізняється, але їх основні завдання спрямовані на забезпечення дотримання митного законодавства та забезпечення економічної безпеки відповідної держави, що включає боротьбу з порушеннями митних правил і контрабанду.

«В основному, управління митними службами в кожній державі світу структурно складається з вертикальної організації за трьома рівнями, що включає: найвищий рівень – центральне управління, яке несе загальну відповідальність за управління митними органами по всій території держави; середній рівень – регіональні управління, що керують митницями в конкретному регіоні; нижчий рівень представлений місцевими підрозділами (митницями), які прямо реалізують митний контроль і оформлення товарів, транспортних засобів і фізичних осіб. Розподіл повноважень, прав та відповідальності між цими рівнями базується на підставі точного розділення функцій центрального управління і оперативної роботи на місцях» [60].

Наприклад, організація митної служби США, як і України, відповідає світовій моделі. Митна служба Сполучених Штатів — державна установа, яка регулює імпорт та експорт товарів на територію США, керує та контролює прибуття та вибуття людей і товарів з митної території США. Митна служба Сполучених Штатів є незалежною державною установою під юрисдикцією Міністерства фінансів. Структура Митної служби США представлена центральними та регіональними підрозділами.

«Центральна управлінська ланка – штаб-квартира – утворюється з таких служб: міжнародних відносин; інспекції і контролю; комерційних операцій; розслідувань, служба генерального юрисконсульта і генерального контролера. Центральне управління є відповідальним за розроблення операційного здійснення митної політики, доведення цієї політики на місцеві підрозділи і роз'яснення її принципів учасникам

зовнішньоекономічної діяльності, та запровадження ефективних управлінських методів її реалізації» [60].

«Ключові цінності, які є запорукою успішності митної служби, представлені колективною діяльністю, яка виявляє ініціативність та талант усіх службових осіб митниці; професіоналізмом співробітників митниці; рівнем можливості, що є відображенням різноманітності системи зайнятості США в управлінні; якість обслуговування. На практиці митна служба США виконує принципи взаємної довіри та співпраці митниці з торговим співтовариством, що забезпечуючи вільне переміщення товарів та послуг, осіб, які перебувають під ефективним контролем митниці» [60].

Остаточні рішення з митних питань у Німеччині, як і в будь-якому секторі державного управління, визначаються вищими органами державної влади: парламентом і урядом (як органами загальної компетенції). Парламент затверджує митний тариф, гарантує митну та комерційну єдність держави та діяльність митної охорони. Головна митна служба Німеччини підпорядкована Міністерству фінансів Німеччини.

Управління митними службами здійснюється на чотирьох рівнях. Федеральне міністерство фінансів, до складу якого входить Департамент митної справи та судової медицини (який розслідує порушення митного законодавства ЄС) і Федеральне монопольне відомство з дистильованих продуктів (контролює виробництво цих продуктів у країні та збирає акцизи на імпорт алкогольні напої), забезпечує загальне керівництво роботою митних органів. Митні комісари разом з прикордонниками та поліцією контролюють кордони Німеччини, зокрема контроль і нагляд за рухом транспорту та переміщенням людей. Функції митних органів Німеччини узагальнюють діяльність податкової міліції, автоінспекції та прикордонних військ.

У Німеччині в Департаменті митних зборів і монопольного податку на споживання є три підрозділи:

1. Організація та управління митницею;
2. Митна політика;
3. Податки на споживання та монополії.

Головні митниці призначені для здійснення митного контролю та оформлення товарів і транспортних засобів. Їм підпорядковані: митниці, оперативно-розшукові митниці та уповноважені митниці. Порухення митних правил виявляють оперативно-слідчі митниці, які виконують правоохоронну функцію митного відомства ФРН.

Слід звернути особливу увагу на досвід митних органів Литовської Республіки у сфері запобігання та протидії порушенням митних правил. З організаційної точки зору митна система Литви включає Центральну митну службу, Митну кримінальну службу, Центр митної підготовки, Митну лабораторію, Центр митної інформаційної системи, три територіальні митні служби та 44 митниці.

Місія литовської митниці полягає в забезпеченні законної, безпечної, справедливої та безперервної міжнародної торгівлі в державі. Метою роботи митних органів Литви є забезпечення надійного захисту суспільства, навколишнього середовища та фінансових інтересів Литовської Республіки та ЄС у сфері міжнародної торгівлі, впровадження спільної торгової митної політики ЄС та інші спільні політики Союзу, що стосуються міжнародної торгівлі.

«У своїй роботі митні органи Литви орієнтуються на такі цінності як: повага до кожної особи і держави; професіоналізм; партнерство. При цьому довгострокові стратегічні цілі литовської митниці пов'язані із забезпеченням належної та оптимальної для клієнтів реалізації митних процедур посиленням боротьби із нечесною та незаконною міжнародною торгівлею злочинністю та загрозами національній і міжнародній безпеці розширенням інституційних компетенцій митних органів» [35].

«Результати вивчення європейського досвіду демонструють, що на сьогодні у 13 країнах ЄС служби, що забезпечують фінансову безпеку,

входять до складу фіскальних органів, у 14 – до складу правоохоронних органів. У складі фіскальних органів, таких як податкова, митна служба, Міністерство фінансів, орган з фінансової безпеки діє в Австрії, Великій Британії, Греції, Естонії, Ірландії, Іспанії, Кіпрі, Латвії, Нідерландах, Німеччині, Португалії, Польщі, Швеції. У складі правоохоронних органів – поліції, прокуратури, або як окремий правоохоронний орган діє у таких країнах Євросоюзу, як Бельгія, Болгарія, Данія, Литва, Люксембург, Італія, Мальта, Румунія, Словаччина, Словенія, Угорщина, Фінляндія, Франція, Чехія» [54].

«Існуюча в Україні модель, за якою компетенцією щодо забезпечення фінансової безпеки наділені органи державної податкової (фіскальної) служби, діє у таких країнах ЄС, як Австрія, Велика Британія, Греція, Ірландія, Іспанія, Нідерланди, Німеччина, Португалія, Швейцарія, Швеція; інших країнах – Австралії, Індії, Канаді, Новій Зеландії, Південній Кореї, Південно-Африканській Республіці, США, Чилі» [54].

Розвинені країни, такі як Німеччина, Велика Британія, США, Японія та інші, спрямовують національні митні органи головним чином на боротьбу з торгівлею наркотиками, незаконними операціями зі зброєю та іншою злочинною діяльністю. Перше їхнє завдання – правоохоронна діяльність. Українське законодавство також не залишає поза увагою цей важливий напрямок діяльності митних органів, але нинішня ситуація в державі висуває економічну діяльність на перший план.

Значна кількість порушень митних правил свідчить про недостатній рівень забезпечення митної безпеки в Україні. Тому, комплексне вирішення проблем забезпечення митної безпеки в Україні можливе лише за умови використання на державному рівні заходів, спрямованих на підвищення ефективності державної митної справи, складовою яких є превентивна

діяльність щодо запобігання контрабанді та порушенням митних правил та ефективний митний контроль.

У країнах ЄС широко використовується практика проведення перевірок не лише під час перетину митного кордону та митного оформлення, а й до та протягом зазначеного часу після митного оформлення товарів і транспортних засобів.

Митна служба зарубіжних країн — це добре організований державний механізм, який базується на відповідальності за дотримання встановлених правил, уніфікованих процедур і документів, сучасних інформаційних технологій. Законодавство кожної країни або окремого союзу країн має свої вимоги щодо боротьби та запобігання порушенням митних правил, виконання яких покладається на митні органи.

Для більшості розвинених країн характерним є те, що митні органи діють у структурі Міністерства фінансів. Це підвищує ефективність роботи митних органів і зменшує вплив на них центральних органів державної влади. З митної практики цих країн Україна має запозичити легалізацію правоохоронного статусу митних органів, що дозволить здійснювати розвідувальну та агентурну роботу. Вважається за доцільне врахувати та запозичити позитивний досвід зарубіжних країн, оскільки це вплине на ефективність діяльності Державної митної служби України.

Висновки до розділу 3

Враховуючи прискорення процесів, пов'язаних із вступом нашої держави до Європейського Союзу, все більш актуальним стає питання реалізації євро інтеграційних прагнень України в усіх сферах, у тому числі й у митній політиці. Дослідження та впровадження європейських векторів удосконалення митної політики забезпечується впровадженням позитивного досвіду розвинутих європейських країн у роботу національних митних органів та їх взаємодію з органами державної влади та суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності.

У напрямі інституційної реорганізації підкреслюється прагнення України побудувати ефективну систему органів боротьби з порушеннями митних правил на основі використання передового світового досвіду. Моніторинг світового досвіду організації митної діяльності (зокрема, Бельгії, Італії, Великої Британії, Словаччини, США, Японії та ін.) дозволило вказати, що Україні слід запозичити легалізацію статусу поліцейських митних органів, завдяки якій можливе впровадження розвідувальної роботи та агентів.

З метою підвищення якості боротьби з порушеннями митних правил в Україні основну увагу митних органів необхідно:

- посилити контроль за достовірністю документів та відомостей, що надаються при переміщенні товарів і транспортних засобів через митний кордон України та під час їх подальшого митного оформлення;

- при наявності обґрунтованих сумнівів щодо достовірності документів та відомостей, наданих під час переміщення товарів через митний кордон України та під час їх подальшого митного оформлення, надсилати запити до митних органів та інших органів іноземних держав;

- порівняння статистичних даних Держмитслужби України з даними митної служби країни, де знаходиться відправник (одержувач) товарів, щодо походження, кількості, вартості товарів, що вивозяться з України та ввозяться в неї;

- вдосконалення інформаційних технологій;

- налагодження дієвої та ефективної співпраці між митними органами та правоохоронними органами на регіональному рівні.

ВИСНОВКИ

Митна політика на сучасному етапі розвитку українського суспільства зустрічається із переліком проблем, які мають як об'єктивне, так і суб'єктивне спрямування. До об'єктивних факторів, що впливають на формування митної політики, належать:

- закономірності та тенденції розвитку міжнародних відносин і відносин між суб'єктами;
- тенденції, закономірності та умови соціально-економічного розвитку світового співтовариства.

Крім об'єктивних факторів, на розвиток митної політики впливають суб'єктивні фактори, серед яких:

- конкретна політика держави в конкретно-історичний період розвитку, що визначає стратегію її розвитку;
- чинники, безпосередньо пов'язані з функціонуванням національних митних органів.

Об'єктивні та суб'єктивні фактори впливу на митну політику України визначають стратегію розвитку митної справи та загальний вектор розвитку держави. Специфіка таких чинників для Української держави визначається специфікою її економічної, соціальної та іншої політики, зумовленої переходом до ринкової економіки.

Водночас, враховуючи прагнення України до інтеграції в європейський простір, співпрацю зі Світовою організацією торгівлі та іншими міжнародними організаціями, необхідно посилити увагу до нормативного регулювання митних правовідносин.

Необхідно привести українську митно-правову базу у відповідність до міжнародних норм і стандартів, що сприятиме співпраці між Україною та ЄС. Проте, необхідно пам'ятати про пріоритет міжнародних договорів над внутрішнім законодавством України, відповідно до правил і норм світової юридичної практики, адже

імплементация міжнародного законодавства та міжнародних договорів у сфері митної політики дасть змогу забезпечити потреби захисту економічних інтересів Української держави.

Отже, досвід зарубіжних країн у сфері митного регулювання імпортно-експортної діяльності свідчить про схожість функцій митної політики різних держав щодо пріоритетного захисту національного товаровиробника шляхом стимулювання експорту через відсутність або мінімальне ставки експортного мита.

Для України, як молодій державі, що належить до країн, що розвиваються, надзвичайно важливим є запозичення позитивного досвіду зарубіжних країн для стимулювання експорту та вдосконалення відповідної митної системи, створення гнучкої системи заходів митного та митного регулювання імпортно-експортних операцій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Her Majesty's Revenue and Customs. URL: <https://www.gov.uk/government/organisations/hm-revenue-customs>
2. Les multiples missions de la douane française. URL: <http://www.douane.gouv.fr/articles/a11602-les-multiples-missions-de-la-douane-francaise>
3. Structure and services. Federal Public Service FINANCE. URL: https://finance.belgium.be/en/about_fps/structure_and_services
4. Авраменко Н. Л., Дорошенко Т. М., Матвеев М. Е. Проблеми митного контролю в контексті європейської інтеграції України. *Економіка та держава*. 2022. № 1. С. 55-60. DOI: https://doi.org/10.32702/2306_6806.2022.1.55.
5. Актуальні питання теорії та практики митної справи : монографія ; за ред. І.Г. Бережнюка. – Хмельницький. : ПП Мельник А.А., 2013. – С.383.
6. Артеменко Д. В., Бабенко Л. Г., Гавриленко Б. В. та ін. Торгівля через офшорні зони: раціональна необхідність чи перепона для розвитку України // Спільне. 2016. URL : <http://commons.com.ua/uk/torgivlya-cherezofshornizoni-ratsionalna-neobhidnist-chi-perepona-dlya-rozvitku-ukrayini/>
7. Бережнюк І. Г. Порівняльний аналіз систем управління митною справою в Україні та Німеччині. *Вісник Академії митної служби України*. 1999. № 3. С. 42-45.
8. Бережнюк І. Г. Реформування митної системи Польщі. *Вісник Академії митної служби України*. 2002. № 3. С. 3-13.
9. Бережнюк І. Г. Розвиток системи митного регулювання України в умовах розширення міжнародного співробітництва: дис д-ра економ. наук. Київ, 2010. 449 с.
10. Бережнюк І. Г., Кредісов А. І. Всесвітня митна організація як інститут управління митною справою на міжнародному рівні. *Журнал європейської економіки*. 2009. № 7. С. 168-190.
11. Білуха М. Т., Микитенко Т. В. Митний контроль: організація і методологія // Науковий вісник Національного університету ДПС України.

(Серія: “Економіка, право”). 2014. № 1(64). С. 181–187.

12. Генералізована система преференцій Японії / Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України: офіційний веб-сайт. Міжнародна торгівля. URL:

[https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=f3e3391f-a19a-4fdf-9e4d-](https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=f3e3391f-a19a-4fdf-9e4d-9e24708b6446&title=GeneralizovanaSistemaPreferentsiiYaponii&isSpecial=true)

[9e24708b6446&title=GeneralizovanaSistemaPreferentsiiYaponii&isSpecial=true](https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=f3e3391f-a19a-4fdf-9e4d-9e24708b6446&title=GeneralizovanaSistemaPreferentsiiYaponii&isSpecial=true)

13. Годованець О. В. Митний контроль: сутність та економічний зміст // Науковий вісник Херсонського державного університету. (Серія: “Економічні науки”). 2016. Вип. 20. Ч. 1. С. 159–163.

14. Гончарук О. А. Адміністративно-правові засади реформування сучасних митних органів України. *Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия «Юридические науки»*. 2010. Том 23 (62), № 2. С. 124–130. URL:

<https://cyberleninka.ru/article/n/administrativno-pravovi-zasadi-reformuvannyasuchasnih-mitnih-organiv-ukrayini>

15. Гребельник О.П. Митна справа : підручник / О.П. Гребельник. – [3-є вид., перероб. та доп.] – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 472 с.

16. Гуцул І.А. Митна політика зарубіжних країн: навч. посіб. Тернопіль: ТНЕУ, 2018. 198 с.

17. Доротич С. І. Механізми державного управління процесами адаптації митної системи України до європейських вимог: дис канд. юрид. наук. Київ, 2010. 225 с.

18. Дорофеева Л. М. Європейський вектор розвитку української митниці : монографія. Дніпро : УМСФ, 2019. 448 с.

19. Дячкін О. П. Суспільна небезпечність контрабанди і правова відповідальність за її вчинення. *Форум права*. 2012. № 1. С. 281–288.

20. Дьяченко О.В. Гармонізація та спрощення національної практики здійснення митних процедур в контексті європейської інтеграції / О.В.

- Дьяченко // Вісник Приазовського державного технічного університету: зб. наукових праць / ПДТУ. – Маріуполь, 2015. – Вип. 30. – С. 276-283.
21. Економіко-правові аспекти розвитку транспортних систем: зб. наук. праць / гол. ред. Л. В. Багрій - Шахматов; Одеськ. нац. морськ. ун-т. Одеса: Фенікс, 2003. Вип. 5. 216 с.
22. Калашников В. М. Правові та організаційні засади митної політики США / В. М. Калашников // Правова позиція 2016. – №1 (16). – С. 59–67.
23. Квеліашвілі І. Гармонізація національної митної політики з міжнародними нормами і стандартами в митній сфері // Державне управління та місцеве самоврядування. 2016. Вип. 1. С. 74–80.
24. Кийда Л. І., Шевченко Н. І. Особливості реалізації державної митної політики в Україні / Державне управління: удосконалення та розвиток. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2156-2020.4.66>.
25. Кістанова Я. М. Правове регулювання співробітництва в сфері боротьби з митними правопорушеннями в ЄС. *Науковий вісник Одеського національного університету імені І.І. Мечникова*. Одеса. 2015. № 20. С. 51-56.
26. Коломоець О. В. Сучасний стан митної політики та митного права в Україні // Бізнес-навігатор. 2014. №2. С.131–136.
27. Коляда С.П., Алмаз Л.О., Гребенок О.О. Митні служби Китаю та Японії в контексті зовнішньої економічної діяльності. *Вісник Академії митної служби України. Серія: «Економіка»*. 2013, № 1 (49). С. 110-117.
28. Комаров О.В. Удосконалення фіскальної політики в галузі державної митної справи / О.В. Комаров // Вісник НАДУ при Президентіві України. Серія: «Державне управління». – 2017. – № 4. – С. 62-67.
29. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року із змінами, внесеними Законом України від 8 грудня 2004 року № 2222-IV. Київ : Видавничий дім «Скіф», 2006. 48 с.
30. Лемеха Р.І. Правові засади митних режимів в Україні: сучасний стан та напрями удосконалення. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2020. № 3. С. 43–48.

31. Лемеха Р.І. Теоретико-методологічні засади митних режимів в Україні. *Право і суспільство*. 2020. № 5. С. 76–83.
32. Лемеха Р.І. Теоретико-методологічні та правові засади митних режимів в Україні: монографія. Запоріжжя: Видавничий дім «Гельветика», 2020. 355 с.
33. Мартинюк В. П. Про доцільність використання терміна “митна система держави” // Митна безпека. (Серія “Економіка”). 2010. № 2. С.144–145.
34. Мельник О. Г. Історія розвитку митної ситеми України: ключові проблеми та здобутки в умовах європейської інтеграції / О. Г. Мельник, М. Є. Адамів, А. В. Тодошук // Економіка та держава. – 2018. – №10. – Електронний ресурс. – Режим доступу: http://www.economy.in.ua/pdf/10_2018/3.pdf
35. Мельник О. Г., Адамів М. Є., Тодошук А. В. Митний досвід Литовської Республіки: особливості імплементації в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 20. С. 5-9.
36. Митне адміністрування: навч. посіб. / О.Б. Дем’янюк, С.Д. Герчаківський. – Тернопіль : ТНЕУ, 2016. – 328 с.
37. Митний кодекс України : практичні аспекти [Текст] : навч.-метод. посіб. / О.Л. Василенко, А.Д. Войцешук, І.А. Гуцул [та ін.] ; редкол. : А.Д. Войцешук, І.О. Івашук, А.І. Крисоватий [та ін.]. – Тернопіль : ТНЕУ, 2016. – 516 с. – До 50-річчя ТНЕУ.
38. Митний кодекс України від 13.03.2012 № 4495-VI. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/4495-18>.
39. Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_643
40. Модернізація податкової та митної політики в інституціональному забезпеченні розвитку економіки України: монографія / К. О. Ващенко, П. В. Пашко, С. В. Онишко та ін.; за наук. ред. д.е.н., проф. П. В. Пашка, д.е.н., проф. С. В. Онишко. Ірпінь : Університет ДФС України, 2020. 518 с.
41. Мосякіна О. А. Митна політика та принципи її реалізації в Україні // Публічне управління та митне адміністрування. 2015. № 2. С. 207–211.

42. Науково-практичний коментар до Митного кодексу України: у 3 т. / П. В. Пашко, В. Ю. Хомутич, Т. І. Єфименко (та ін.). К. : ДННУ “Акад. фін. Управління”, 2012. URL : https://afu.kiev.ua/getfile.php?page_id=452&num=6
43. Офіційний веб-сайт Департаменту внутрішньої безпеки США. URL : <https://www.cbp.gov/sites/default/files/assets/documents/2016-Jun/CBP-Org-Chart-Realigned-clickable-061516.pdf>
44. Офіційний сайт Всесвітньої митної організації / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.wcoomd.org/>
45. Офіційний сайт Міжнародного центру перспективних досліджень в Україні. URL: <http://www.icps.com.ua/>
46. Пашко П.В. Щодо термінів «митна політика» та «митна справа» / П.В. Пашко // Вісник Академії митної служби України. – 2012. – № 2. – С. 7–14.
47. Пісьмаченко Л. М. Державне управління зовнішньоторговельною діяльністю в Україні: регулювання та контроль: монографія. М. Пісьмаченко. Донецьк: ТОВ «Юго-Восток, Лтд», 2008. 366 с.
48. Податковий кодекс України // Відомості Верховної Ради України. 2011. № 13–14, № 15–16, № 17. Ст. 112.
49. Приймаченко Д.В. Митна політика держави та її реалізація митними органами: Монографія. – Дніпропетровськ: Академія митної служби України, 2006. – 332 с.
50. Про встановлення Митного кодексу Союзу: Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 952/2013 від 09.10.13. Офіційний вісник Європейського Союзу. 2013. L 269. С. 1.
51. Про Митний тариф України : Закон України // Відомості Верховної Ради України. 2014. № 20–21.
52. Регламент (ЄС) № 952/2013 Європейського парламенту і Ради від 09.10.2013 р., який затверджує Митний кодекс Союзу. *Офіційний журнал Європейського Союзу*. 2013. L 269. Т. 56. 10 жовтня.
53. Розвиток митної політики України в контексті реалізації економічної

функції держави : монографія / Гребельник О. П., Пашко П. В., Шевчук С. В., Сушкова О. Є. та ін.; за ред. д. е. н., проф. О. П. Гребельника. Ірпінь : Університет ДФС України, 2021. 266 с.

54. Рябченко О. П., Мацюк В.Я., Соломенко Г.В. Актуальні питання створення в Україні органу із забезпечення фінансової безпеки держави. *Правова просвіта – Електронне наукове фахове видання з юридичних наук*. 2017. № 11. URL: http://www.pravo.nayka.com.ua/pdf/11_2017/3.pdf

55. Стратегічні ініціативи розвитку ДФС до 2020 року Прес-служба ДФС України від 12.01.2018р. URL: <http://sfs.gov.ua/media-tsentr/prezentatsiyni-materiali/331527.html>

56. Угрин В.В. Діджиталізація митного контролю в Україні. *Інфраструктура ринку*. 2020. Вип. 47. С. 168–173. DOI: [https://doi.org/10.32843/infrastruct47\\$31](https://doi.org/10.32843/infrastruct47$31).

57. Український та зарубіжний досвід побудови митних органів: рекомендації для сучасної України: консультативна робота. URL : http://www.ier.com.ua/files/Projects/Projects_2014/Trade_Facilitation_dialogue/Ukrainian_customs_service_Savarets_2017.pdf

58. Федотов О.П. Концепція реалізації державної політики у сфері державної митної справи підрозділами та органами митного спрямування державної фіскальної служби України / О.П. Федотов // *Юридична наука*. – 2015. – №7. – С. 52-63.

59. Ченцов В. В. Особливості державного управління митними органами в Європейському Союзі: структурно-функціональний аналіз. *Теорія та практика державного управління*. 2015. № 25. 8 с.

60. Ченцов В. В. Досвід модернізації митної служби США та можливості його імплементації в Україні. URL: <http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2009-01/ChentsovStat.pdf>

61. Ченцов В. В. Механізми державного управління митною справою: порівняльний аналіз: дис д-ра юрид. наук. Донецьк, 2013. 453 с.